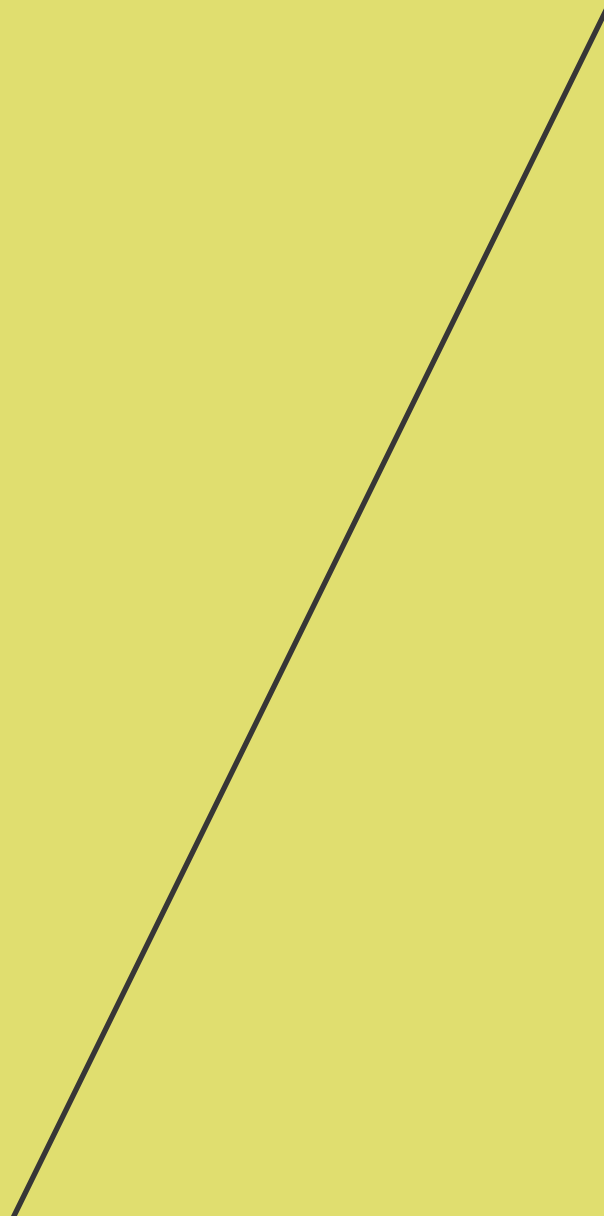

Adviesnota

Een Leesoffensief voor Vlaanderen

colofon

Copyright © 2021 DOV en DCJM

Auteur: Liesbet Heyvaert, voorzitter van het Leesoffensief

Jaar van uitgave: 2021

Vormgeving en lay-out: shtick bv | www.shtick.be

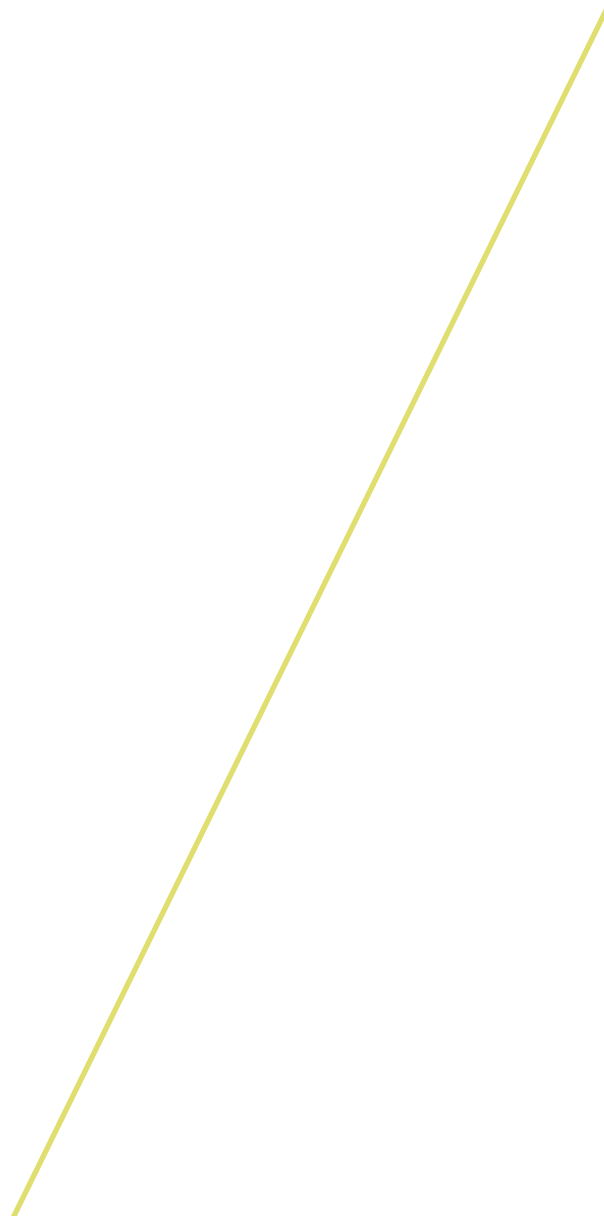
Redacteurs: Liesbet Heyvaert (voorzitter), An De Moor (ondervoorzitter), Sylvie Dhaene, Paul Hermans, Ellen Hanssens en Christel Op de beeck, in samenwerking met de andere leden van de Kerngroep.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgevers.

Inhoud

Inleiding	4
Actieplan	16
Afkortingen	84
Noten	85
Bibliografie	86
Bijlagen	89

Inleiding

1. Lezen vandaag

We lezen meer dan ooit tevoren. We worden voortdurend bestookt met (vooral digitale) informatie: e-mails, berichten op sociale media en websites. Tegelijk **lezen we steeds minder vaak langere teksten of boeken**. ‘Diep lezen’ – het geconcentreerd lezen van langere verhalende teksten – is nochtans essentieel voor de ontwikkeling van leesvaardigheid en leesmotivatie¹. Het is daardoor van wezenlijk belang om goed te kunnen functioneren in de samenleving en het draagt in grote mate bij tot individueel en sociaal welzijn. Het beeld dat sinds enkele jaren in peilingen en internationaal vergelijkend onderzoek naar begrijpend lezen en leesmotivatie bij kinderen en jongeren in Vlaanderen geschetst wordt, is dan ook verontrustend:

Vlaamse 10-jarigen blijken twee jaar extra nodig te hebben om het begrijpend leesniveau van de 10-jarigen van de best presterende landen te halen (PIRLS-herhalingsmeting, 2018). Het percentage 12-jarigen dat de eindtermen haalt voor begrijpend lezen daalde significant tussen 2013 en 2018 (Peiling Nederlands in het basisonderwijs 2018). 19,3 % van de 15-jarigen haalt het referentieniveau voor leesvaardigheid niet en beschikt dus niet over de minimale leesvaardigheden om dagelijkse problemen te kunnen aanpakken (PISA 2018).

Ook op hun houding tegenover lezen en hun leesplezier scoren de Vlaamse kinderen en jongeren laag. De herhalingsmeting van PIRLS toonde aan dat de negatieve houding van 10-jarigen tegenover lezen na twee jaar alleen maar meer uitgesproken is. PISA 2018 bevestigde dat beeld voor de 15-jarigen: maar liefst de helft van hen vindt lezen tijdverlies, 60 % leest enkel om informatie te verkrijgen en omdat het moet. Vlaanderen scoort daarmee binnen PISA het laagst van alle deelnemende landen.

Ook de signalen over de houding tegenover lezen en het gebrek aan leesmotivatie bij leraren-in-opleiding moeten ons zorgen baren: een positieve leesattitude bij leraren is van cruciaal belang om bij leerlingen een gelijkaardige houding te ontwikkelen (Vansteelandt 2020).

De **effecten van lezen** op individueel en sociaal welzijn, op persoonsvorming en denkvermogen en op sociale participatie zijn nochtans groot: lezen heeft een positieve impact op mentale en fysieke gezondheid en welbevinden, het vergroot zelfkennis en het vermogen tot empathie. Verhalen wijden lezers in hoe andere culturen denken en leven. Lezen stimuleert taalgevoeligheid en creativiteit. Lezers hebben betere communicatieve vaardigheden en participeren meer aan de samenleving, ze zijn sterker in kritisch denken, focus en concentratie (*The Reading Agency Literature Review: The impact of reading for pleasure and empowerment*).

Lezen is ook een belangrijke voorwaarde voor volwaardige **participatie in de samenleving**: “Goed en graag kunnen lezen stelt burgers in staat om actief deel te nemen aan het

culturele, sociale, politieke, economische en digitale leven. Lezen emancipeert en voedt het cultureel en maatschappelijk bewustzijn.” (*Actieplan Leesbevordering 2.0, BoekenOverleg 2019-2024*: 3). Laaggeletterden hebben het moeilijk in een samenleving die steeds complexer wordt. In haar Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 waarschuwt de Vlaamse Regering voor een constante instroom van nieuwe laaggeletterden, en dat terwijl in Vlaanderen reeds 15% van de volwassenen laaggeletterd is (PIAAC 2013). Zij beschikken niet over de basisvaardigheden om mee te draaien in onze kennismaatschappij en ervaren problemen bij het lezen, gaande van een krantenartikel tot een handleiding of medische bijsluiter. De economische impact hiervan is groot: laaggeletterdheid gaat vaak hand in hand met armoede. In het Strategisch Plan Geletterdheid wordt daarom opgeroepen om al op jonge leeftijd aandacht te besteden aan geletterdheidsontwikkeling en te investeren in programma’s die dit stimuleren, om remediërende en compenserende maatregelen na te streven bij laaggeletterde volwassenen, en om de maatschappij inclusiever te maken en meer aandacht te hebben voor het belang van geletterdheid.

Lezen in de 21e eeuw vormt tot slot de basis van **meervoudige geletterdheid**. Een zelfredzame burger moet in de 21ste-eeuwse samenleving over meerdere competenties beschikken. Traditionele geletterdheid is niet langer voldoende: burgers moeten onder andere ook digitaal geletterd zijn en kritisch met informatie kunnen omgaan. “Het zich kritisch verhouden tot media en informatie begint met de taal. Een goed ontwikkelde taal- en leesvaardigheid is de basis, niet alleen voor mediagerelateerde competenties, maar ook voor kritisch burgerschap als zodanig.” (*Geletterdheid in de 21e eeuw: een verkenning*, Stichting Lezen, 2016: 17). In *21st-Century Readers. Developing Literacy Skills in a Digital World*. (OESO 2021: 13) klinkt het als volgt: “Literacy in the 21st century is about constructing and validating knowledge. The more information there is, the more readers have to know how to navigate through ambiguity, and triangulate and validate viewpoints”. Verwijzend naar de sterk toegenomen digitalisering van het geschreven woord, geeft het OESO-rapport aan dat leesvaardig zijn ook tijdens de Covid-19-crisis alleen maar aan belang heeft gewonnen:

Reading in a digital world is even more challenging given the increasing production and consumption of media content. (...) The digital divide exacerbates these challenges for the most disadvantaged. Many students do not have access to the Internet at home and must rely on schools to learn and practice their digital skills. (...) This crisis makes plain that it is urgent to develop autonomous and advanced reading skills to prepare young people for an increasingly volatile, uncertain, and ambiguous world.” (2021: 13)

We kunnen het ons als maatschappij niet veroorloven om de dalende cijfers voor leesvaardigheid en leesmotivatie te negeren. Leesvaardigheid vormt de hoeksteen van de moderne kennis- en informatiemaatschappij, van een “economisch bloeiende, gezonde, creatieve, welvarende en democratische samenleving” (*Actieplan Leesbevordering 2.0, BoekenOverleg 2019-2024*: 3). **We móeten opnieuw meer mensen aan het lezen krijgen.** Dat het mo-

gelijk is om slechte prestaties op het vlak van lezen om te buigen naar een succesverhaal, bewijst alvast Ierland, dat erin slaagde om via zijn *National Strategy on Literacy and Numeracy for Learning and Life* (2011-2020) het tij te keren.

2. Naar een Vlaams Leesoffensief

In reactie op de uitdagingen waar we in Vlaanderen voor staan op het vlak van lezen, werden de afgelopen jaren reeds heel wat initiatieven genomen – in verschillende beleidsdomeinen. Binnen onderwijs werd recent nog ingezet op begrijpend lezen in o.a. de Prioritaire nascholing 2020/21 en 2021/22, en in de ‘Lezen op school’-projecten (2020-2022), telkens op basis van de aanbevelingen van de Taalraad Begrijpend Lezen (*Effectief leesonderwijs. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*, 2019). Literatuur Vlaanderen werkt al jaren aan een geïntegreerd letterenbeleid, en als referentieorganisatie voor lezen en leesbevordering levert Iedereen Leest grote inspanningen om meer mensen aan het lezen te brengen. En toch is er meer nodig. In december 2020 lanceerden minister-president Jambon en minister Weyts daarom het Leesoffensief:

“Om een echte leescultuur te creëren, is een meer structurele en langdurige samenwerking op het vlak van leesonderwijs aangewezen. We willen een maatschappelijke beweging in gang trekken zodat leesvaardigheid én leesplezier bij scholen, bibliotheken, maar zeker ook in de thuisomgeving weer aan belang winnen. De departementen Onderwijs en Vorming, Literatuur Vlaanderen, en het Departement Cultuur, Jeugd en Media, maar ook de mensen in het veld – van leerkrachten tot bibliothecarissen (...) – moeten de handen in mekaar [slaan] om het leesvuur opnieuw aan te jagen. Hiervoor ontwikkelen we een Leesoffensief waarmee we alle kinderen, jongeren, maar ook de volwassenen willen bereiken.” (*Naar een Vlaams Leesoffensief 2021-2025*: 2)

Met de lancering van het Leesoffensief gaan de ministers in op de vraag van het Boeken-Overleg naar meer synergie en afstemming: structurele en langdurige samenwerking op het vlak van leesbevordering – op beleids- én op operationeel niveau – vormt één van de speerpunten in het *Actieplan Leesbevordering 2.0* (2019-2024). Eerder bevestigde het Comité van Ministers de aanbeveling die het Algemeen Secretariaat van de Taalunie formuleerde op advies van de Taalraad Begrijpend Lezen, nl. dat er meer samenhang en samenwerking nodig is op het vlak van leesbevordering in het onderwijs (*Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*, 2019). In Nederland, waar een vergelijkbare trend van dalende leesvaardigheid en leesmotivatie zichtbaar is, wordt ondertussen eveneens gewerkt aan een ‘leesoffensief’ of grootschalig actieplan.

In februari 2021 gingen een breed samengestelde kern- en stuurgroep² aan de slag om een advies uit te werken voor de ministers over hoe het Vlaamse Leesoffensief vorm te geven.

Omdat ook minister Beke als minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van bij de start zijn steun toezegde aan het Leesoffensief, werden ook collega's van Opgroeien intensief betrokken bij het uittekenen van de adviesnota. De leden van de kern- en stuurgroep boden zich over de zes actieterreinen die in de nota van de Vlaamse Regering *Naar een Vlaams Leesoffensief 2021-2025* naar voren worden geschoven: ❶ vroeggeletterdheid; ❷ onderwijs en lerarenopleidingen; ❸ bibliotheken; ❹ levenslang lezen en cultuurparticipatie; ❺ wetenschappelijk onderzoek; ❻ imagoverbetering: campagne leescultuur. Samen brachten ze de vele goede praktijken in kaart, grootschalige en kleinschalige, van Boekstart tot leesbuddy's voor kwetsbare kinderen. Maar ook heel wat lacunes en noden werden geïdentificeerd – in onder andere het onderwijsveld, de brede socio-culturele en de welzijnssector, en de bibliotheekwereld. In voortdurende dialoog met elkaar werkten de kern- en stuurgroep (in de rest van deze nota samen de 'adviesgroep' genoemd) de afgelopen maanden een gedragen set van doelstellingen en acties uit, over de beleidsdomeinen heen, en gericht op de structurele maatregelen die nodig zijn om het tij te keren. Het voorliggende advies is het resultaat van dit intensieve overleg. Het korte tijdsbestek waarbinnen moest worden gewerkt en de veelheid aan actieterreinen die moest worden verkend, hebben er toe geleid dat het actieplan – veeleer dan exhaustief te willen zijn – prioriteiten naar voren schuift en vooral inzoomt op die doelstellingen en acties die idealiter op korte termijn worden opgestart. Een Leesoffensief dat brede gedragenheid nastreeft en wendbaar wil kunnen inspelen op wijzigende noden en vragen, kan bij de start geen eindige lijst van acties vooropstellen. We hopen dat dit advies inspiratie zal bieden en richting kan geven aan het toekomstig leesbeleid, en vooral: dat het Leesoffensief snel kan worden ingezet. Want er is geen tijd meer te verliezen.

3. Het Leesoffensief in 12 krachtlijnen

Het voorliggende advies is ambitieus en werpt zijn netten breed uit. Het omvat maar liefst 30 operationele doelstellingen en 50 acties (zie Sectie 6 voor meer details). Vooraleer de strategische en operationele doelstellingen toe te lichten, schetsen we hier de **ambities en spanbreedte** van het Leesoffensief in 12 krachtlijnen – het Leesoffensiefadvies in vogelvlucht dus.

- 1 / De uitdagingen zijn groot, maar **we vertrekken niet van nul**: er zijn veel goede praktijken, het enthousiasme en de expertise zijn er om het tij te keren.
- 2 / Het Leesoffensief wil de dalende leesvaardigheid en leesmotivatie in Vlaanderen aan de wortel aanpakken, op een **samenhangende en systemische manier**. Langdurige gedragsverandering vraagt immers een structurele aanpak.

- 3 / We pakken leesvaardigheid (technisch en begrijpend lezen) en leesmotivatie geïntegreerd aan, als deel van een breed **cluster van kennis, vaardigheden en attitudes** die op elkaar inwerken, als een complexe competentie die onlosmakelijk verbonden is met andere competenties als spreken, luisteren en schrijven.
- 4 / We maken van het Leesoffensief een **brede maatschappelijke uitdaging** en trekken iedereen in hetzelfde 'leesbad': (groot)ouders, opvoeders, leraren, lerarenopleiders, kinderbegeleiders, bibliotheekmedewerkers, jeugdwerkers en ook beleidsmakers. Alleen samen kunnen we een wezenlijk en duurzaam verschil maken.
- 5 / De basis van leesvaardigheid, leesmotivatie en leesplezier wordt lang voor het formele leesonderwijs gelegd: met voorlezen en brede taalstimulering maak je kinderen bewust van klanken, letters en woorden. En je wakkert de liefde voor taal en verhalen aan. We beginnen daarom bij de **allerjongsten** en maken alle ouders, grootouders, opvoeders, kinderbegeleiders en kleuterleid(st)ers bewust van de cruciale rol die zij te spelen hebben.
- 6 / Het Leesoffensief wil iedereen aan het lezen krijgen – ook adolescenten, kinderen en volwassenen met een leesbeperking, anderstalige nieuwkomers en mensen in kwetsbare leefsituaties. We hanteren dan ook een fijnmazige aanpak, grijpen de kansen binnen de onderwijscontext maximaal, maar vergeten **ook de buitenschoolse context** niet en nemen lokale brugfiguren, socio-culturele organisaties, en de buitenschoolse opvang en activiteiten mee, met de bibliotheek als centrale partner. We vergeten daarbij de kinderbegeleiders- en leraren-in-opleiding niet: zij kunnen mee het verschil maken voor toekomstige generaties.
- 7 / We creëren voor alle doelgroepen **kwalitatieve leesomgevingen**, die uitnodigen om te lezen en te blijven lezen: via een aantrekkelijk, inclusief en toegankelijk boekenaanbod, zowel digitaal als niet-digitaal, en zichtbare, inspirerende leesplekken. De **bibliotheek** vormt de spil in het lokale leesnetwerk en wordt versterkt in haar leesbevorderende opdracht.
- 8 / Doorheen alle leescontexten, schools én buitenschools (thuis, kinderopvang, vrije tijd, verenigingsleven), ontwikkelt het Leesoffensief **drie instrumenten** die samen de kwaliteit en coherentie ervan bewaken: een kader, een scan, en bijhorende vorming of professionalisering. Zij reiken iedereen de handvaten aan om op een geïntegreerde en *evidence-informed* manier te werken aan het verbeteren van leesvaardigheid en leesmotivatie: ze inspireren de niet-*professional*, ondersteunen de *professional* en geven mee invulling aan de 'doorgaande leeslijn' van 0 tot 20 jaar, en verder. Om de gedragenheid ervan maximaal te maken, worden zij samen met en op maat van de diverse doelgroepen in het onderwijsveld en de brede socio-culturele sector uitgewerkt.

- a. een (voor)leeskader – onderzoeksgeïnformeerde informatie en inspiratie rond goed (voor)lezen en hoe anderen erbij te helpen.
- b. een (voor)leesscan – een instrument aan de hand waarvan elk kinderopvanginitiatief, elke school of socio-culturele organisatie reflectie kan opstarten over hun huidige leesaanpak, over hoe ze in hun werking meer aandacht kunnen besteden aan (voor)lezen, leesomgeving en leescultuur, en over hoe het traject daarnaartoe vorm te geven.
- c. vorming/professionalisering – een kwaliteitsvol aanbod op maat van de doelgroep om het (voor)leeskader om te zetten in eigen (didactisch) handelen en de resultaten van de (voor)leesscan te vertalen naar concrete acties.

- 9 / Een duurzaam Leesoffensief vraagt **een gerichte onderzoeks aanpak en langdurig, praktijkgericht en participatief onderzoek**: onderzoek dat de (voor)leespraktijken in Vlaanderen op de huid zit, wendbaar inspeelt op de noden die leven op het terrein, en tegelijk inzet op de vertaalslag van internationale onderzoeksresultaten naar de Vlaamse context. De vlotte doorstroming van de onderzoeksresultaten naar alle betrokken actoren – ook naar de leermaterialen die door de educatieve uitgeverijen worden ontwikkeld – en de communicatie over de goede praktijken en successen die worden geboekt, maken integraal deel uit van deze onderzoeksagenda.
- 10 / Een uitdaging van deze omvang vraagt een **sterke coördinatie**, waarbij alle betrokkenen in Vlaanderen beleidsdomeinoverstijgend en van bij de start afstemmen, samen de koers uitzetten én monitoren en evalueren wat wordt uitgerold.
- 11 / De boodschap van het Leesoffensief moet luid en duidelijk klinken. Ze wordt daarom kracht bijgezet met een volgehouden, meerjarige **communicatiecampagne**.
- 12 / De problemen aan de wortel aanpakken, vraagt niet alleen focus, ambitie en tijd, maar ook **middelen**. Investeren in lezen is echter investeren in de toekomst van Vlaanderen, haar burgers en haar welvaart.

4. Het Leesoffensief – een inclusief en positief verhaal met veel doelgroepen

De adviesgroep schuift in totaal acht **strategische doelstellingen** voor het Leesoffensief naar voren:

SD1 – We maken de brede maatschappij bewust van het belang van lezen en van de rol die ieder kan spelen bij het bevorderen van levenslang lezen. We reiken hiervoor de nodige informatie, instrumenten en vorming aan.

SD2 – We versterken de werking en brede maatschappelijke verankering van bibliotheken als spil van het lokale leesnetwerk.

SD3 – We nodigen iedereen uit tot lezen door van Vlaanderen een krachtige leesomgeving te maken, met een inclusief en aantrekkelijk, digitaal en niet-digitaal boekenaanbod.

SD4 – We zetten voluit in op levenslang lezen en versterken de samenwerking tussen de lokale onderwijs-, welzijns- en socio-culturele actoren en de bibliotheek.

SD5 – We versterken de aandacht voor taalstimulering en vroeggeletterdheid bij wie professioneel bezig is met baby's, peuters en kleuters en stimuleren interactief voorlezen.

SD6 – We maken van het leerplichtonderwijs een krachtige leesomgeving waarbinnen leraren, lerarenteams en directies over alle instrumenten beschikken om kwaliteitsvol leesonderwijs te garanderen en aan leesbevordering te werken, inclusief kwaliteitsvolle en aantrekkelijke leermaterialen.

SD7 – We versterken de vaardigheden van alle toekomstige kinderbegeleiders en leraren op het vlak van taalstimulering, vroeggeletterdheid en/of (voor)leesdidactiek.

SD8 – We zorgen voor een coherente aansturing en maken van het Leesoffensief een breed gedragen, onderzoeksgeïnformeerde en praktijkgerichte langetermijninspanning.

De **boodschap** die ten grondslag ligt aan deze strategische doelen is tweeledig:

- Lezen is een basiscompetentie die je goed moet beheersen: goed kunnen lezen is essentieel om je als mens te kunnen ontplooien volgens jouw interesses en

capaciteiten, om kansen te kunnen grijpen en voluit te participeren aan de maatschappij.

- Lezen maakt je wijzer en rijker: het vergroot je leefwereld, en laat je toe je te verplaatsen in andere mensen, werelden en tijden. Lezen is herkenning of net de confrontatie met het andere. Lezen kan troost bieden, en inzicht in jezelf en de anderen. Lezen kan meeslepend of spannend zijn, het kan je aan het lachen brengen en ontroeren. Je mist wat als je niet leest!

Het Leesoffensief richt zich idealiter tot **iedereen, van 0 tot 100 jaar, van niet-lezers tot verwoede lezers**. De focus van het Leesoffensief ligt op lezen in het Nederlands – in schoolse en buitenschoolse contexten, door wie het Nederlands volledig beheerst én wie een andere thuistaal heeft maar Nederlands leert, in Vlaanderen en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een belangrijke opdracht van het Leesoffensief bestaat erin de urgentie van de uitdaging waarvoor we staan ten volle te laten doordringen. Het Leesoffensief wil zo een gedeeld enthousiasme laten ontstaan, waarbij moedeloosheid of onzekerheid over hoe precies de problemen aan te pakken plaats maken voor het besef dat verandering nodig én mogelijk is, en dat er een duidelijk en breed gedragen plan van aanpak is.

Wil het Leesoffensief echt een **inclusief en positief verhaal** worden, dan is ook de verplaatsing van de kernboodschap naar de verschillende doelgroepen cruciaal. Ook hierover werd in de adviesgroep grondig gereflecteerd. In wat volgt gaan we hier kort dieper op in.

Doorheen de strategische doelstellingen is het Leesoffensief gericht op vier specifieke **doelgroepen**:

1/ De hoofddoelgroep binnen het Leesoffensief bestaat uit jonge kinderen die nog niet zelf kunnen lezen, zwakke of moeilijke lezers en niet-lezers:

- Jonge kinderen: baby's, peuters en kleuters die opgroeien in gezinnen waar niet of weinig spontaan met hen wordt gepraat of gezongen, waar nauwelijks of geen boekjes voorhanden zijn, waar zelden tot nooit wordt voorgelezen.
- Zwakke of moeilijke lezers: kinderen en jongeren (leerplichtleeftijd) en laaggeletterde volwassenen die technisch gezien niet goed zijn in lezen, hierdoor ook moeite hebben met begrijpend lezen en vaak ook weinig zin hebben in lezen.
- Niet-lezers: al diegenen die technisch gezien wel kunnen lezen, maar het niet doen, omdat ze het niet fijn of interessant vinden: degenen dus die de kansen die lezen en literatuur bieden onvoldoende kennen of onvoldoende de kans hebben gekregen om lezen en literatuur naar waarde te leren schatten (leerplichtleeftijd én volwassenen).

Het Leesoffensief moet ervoor zorgen dat baby's, peuters en kleuters meer wordt voorgelezen, dat de zwakke of moeilijke lezers vaardige lezers willen en kunnen worden, en dat niet-lezers toch aan het lezen gaan.

- Het Leesoffensief wil zwakke en moeilijke lezers moed geven. Ze moeten zich aangemoedigd voelen om inspanningen te blijven leveren om lezen onder de knie te krijgen. Het Leesoffensief laat hen beseffen dat hun inspanningen zullen lonen, want dat lezen hen veel kansen zal bieden in het leven, dat lezen plezierig is en hen wijzer en rijker maakt.
- Niet-lezers moeten zich door het Leesoffensief geprikkeld en aangemoedigd voelen om te lezen – niet betutteld of bekritiseerd. Ze moeten het gevoel krijgen dat ze iets missen door niet (meer) te lezen. Ze worden zich bewust van het belang van lezen voor hun kansen in de maatschappij, en realiseren zich dat lezen plezierig, spannend of interessant kan zijn. Ze weten waar ze terecht kunnen voor hulp bij het kiezen van leesmateriaal-op-maat, slagen er zo in om leesmateriaal te vinden dat hen boeit en gaan aan het lezen.

2/ Het Leesoffensief richt zich daarnaast ook tot de **entourage** van de hoofddoelgroep, denk aan (groot)ouders, opvoeders, leraren, kinderbegeleiders, jeugdwerkers, maar ook aan kinderbegeleiders- en leraren-in-opleiding en beleidsverantwoordelijken in socio-culturele organisaties. Hen willen we allereerst bewust maken van de rol die ze kunnen spelen en – voor zover nodig – ook zélf warm maken voor lezen, om vervolgens via hen ook de hoofddoelgroep te bereiken.

- Het Leesoffensief moet voor hen als een uitnodiging aanvoelen, als een aanmoediging om zelf te lezen én zich in te zetten voor anderen: niet als een elitaire of hoogdravende oproep, maar als een enthousiaste, uitgestoken hand om er samen iets van te maken.
- Het Leesoffensief is geslaagd in zijn opzet als (groot)ouders, opvoeders, leraren, kinderbegeleiders, jeugdwerkers en socio-culturele organisaties weten welke stappen ze kunnen zetten om aan leesbevordering te doen, en waar ze terecht kunnen voor informatie en advies (leesbevorderingsorganisaties, bibliotheken en boekhandels). Ze weten dat er een (voor)leeskader beschikbaar is dat hen op maat van hun specifieke noden en context verduidelijkt hoe ze kunnen ondersteunen (van een zeer laagdrempelige basisset van goede praktijken en suggesties die de niet-professional kunnen inspireren, tot een volledig uitgewerkt didactisch kader voor de kinderbegeleider en leraar en hun respectievelijke opleidingen). Ze weten bovendien waar ze dat leeskader kunnen vinden. Ze weten ook dat er bij het kader vorming hoort, of, in het geval van kinderbegeleiders en leraren, professionalisering. En bovenal: ze lezen zelf meer (voor).

3/ Voor elk van de hoofddoelgroepen wil de campagne tot slot ook een brede groep van **vrijwilligers** aanspreken: enthousiastelingen die bereid zijn als tutor of begeleider te helpen: bij het stimuleren van taalontwikkeling door voor te lezen (bij de jonge kinderen), bij het onder de knie krijgen van technisch en begrijpend lezen en het zin krijgen in lezen (bij zwakke of moeilijke lezers), bij het ‘goesting’ krijgen in lezen (bij niet-lezers).

- Om de leesuitdagingen waar Vlaanderen voor staat aan te gaan, zijn veel handen nodig. Het Leesoffensief wil daarom een brede groep van mensen aanspreken en duidelijk maken dat ook zij kunnen helpen. Het Leesoffensief is geslaagd in zijn opzet als zij weten waar ze meer informatie kunnen verkrijgen over hoe ze kunnen helpen en wat een dergelijk engagement precies inhoudt. Ze bieden zich aan als vrijwilliger-tutor en worden dankzij het laagdrempelig (voor)leeskader en vormingsinitiatieven stevig ondersteund in hun opdracht. Dankzij het (voor)leeskader spreken de tutors dezelfde taal als de professionals met wie ze een team vormen.

4/ Het Leesoffensief richt zich daarnaast uitdrukkelijk ook tot de **bestuurders** op het lokale en bovenlokale niveau. Zij vormen de vierde doelgroep.

- Zij moeten het belang van het Leesoffensief zien, en er vervolgens ook duurzame financiering aan koppelen – de inspanningen die in het Leesoffensief als essentieel naar voren worden geschoven zijn immers niet haalbaar zonder extra middelen. De lokale besturen hebben onder andere via de bibliotheken een belangrijke sleutel tot leesbevordering in handen. Via hun steun voor het Leesoffensief tonen bestuurders dat ze het belang van een geletterde samenleving ten volle naar waarde schatten, figuurlijk én letterlijk. Ze helpen mee laaggeletterdheid te voorkomen, dragen bij aan het welzijn van de samenleving en versterken niet alleen de fundamenten van de kennis- en informatiemaatschappij maar ook het democratisch functioneren ervan.

Het welslagen van het Leesoffensief zal mee afhangen van de mate waarin de Leesoffensiefmaatregelen en -campagne erin slagen om bovenstaande doelgroepen inclusief te benaderen en enthousiasmeren. Het Leesoffensief is een gedeelde verantwoordelijkheid.

5. Noodzakelijke randvoorwaarden voor een geslaagd Leesoffensief

Doorheen de concrete operationele doelen en acties ziet de adviesgroep een aantal randvoorwaarden die het Leesoffensief strikt genomen overstijgen maar die net zo goed essentieel zijn om te komen tot reële verandering in de leesvaardigheid en de leesmotivatie in Vlaanderen. De adviesgroep vraagt dan ook expliciet aandacht voor deze randvoorwaarden.

1/ Over beleidsdomeinen en -termijnen, over bestuursniveaus heen

Als de vele gesprekken die in de schoot van de adviesgroep werden gevoerd één ding hebben duidelijk gemaakt, dan is het wel dat samenwerken over beleidsdomeinen abso-

luut noodzakelijk is, maar ook veel administratieve en financiële hinderpalen kent. Dat het Leesoffensief een langdurige inspanning vergt en een 3-6-9 planning vooropstelt mét structurele en geoormerkte financiering, maakt het er niet eenvoudiger op. De adviesgroep wenst desalniettemin te benadrukken dat het voor het welslagen van het Leesoffensief van primordiaal belang is dat er zowel op beleids- als op operationeel niveau flexibel over beleidsdomeinen- en termijnen en bestuursniveaus heen kan worden gewerkt.

2/ Duurzame professionalisering vraagt tijd, middelen en erkenning

De professionalisering van o.a. kinderbegeleiders, leraren, bibliotheekmedewerkers en leesbevorderaars vormt één van de pijlers van het Leesoffensief. Kwaliteitsvolle en duurzame professionalisering vraagt echter tijd en middelen, en wie zich professionaliseert wordt daar idealiter ook voor erkend. Zo wordt professionalisering een vanzelfsprekend onderdeel van professioneel functioneren en tegelijk een hefboom voor de opwaardering van wie een centrale rol speelt in het vormen en enthousiasmeren van toekomstige generaties. De adviesgroep vraagt dan ook uitdrukkelijk aandacht voor deze randvoorwaarden, en wijst op de enorme schaal waarop deze vorming en professionalisering moeten worden ingericht om écht een verschil te maken. Die schaal heeft er toe geleid dat er in de adviesnota nog geen gedetailleerde budgettering voor wordt naar voren geschoven. Wél wordt opgeroepen om in een voorstudie de mogelijke scenario's, voorwaarden en kostprijs van grootschalige professionalisering in kaart te brengen.

3/ Een duurzame leesaanpak vereist curriculaire verankering

Inzetten op lezen hoort structureel verankerd te zijn in de nieuwe eindtermen en leerplannen, van het secundair en lager onderwijs. Net zo goed horen taalstimulering en aspecten van vroeggeletterdheid expliciet te worden ingebed in de ontwikkelingsdoelen van het kleuteronderwijs. De adviesgroep stelt vast dat de eindtermen die werden uitgetekend voor het secundair onderwijs op het vlak van leesvaardigheid veelbelovend zijn, en kijkt uit naar stevige eindtermen voor lezen in het lager onderwijs.

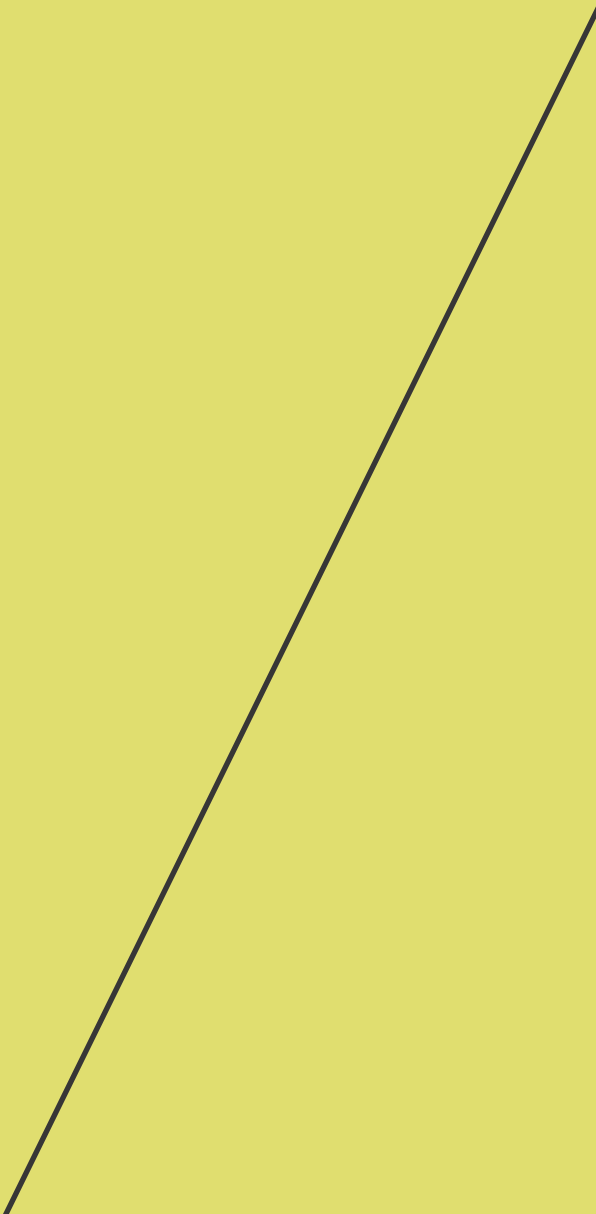
Actieplan

In wat volgt schetsen we de krijtlijnen van het actieplan dat vanuit de adviesgroep wordt naar voren geschoven in vijf thematische clusters en acht strategische doelen. De strategische doelen worden telkens uitgesplitst in meer concrete operationele doelstellingen en acties waarvan de trekkers en resultaten worden benoemd en waaraan ook een voorstel van timing en – waar mogelijk – van budget wordt gekoppeld. In totaal schuift de adviesgroep 30 operationele doelstellingen naar voren, vertaald in 50 acties. De budgettering die wordt opgenomen in dit actieplan focust grotendeels op de eerste drie jaar (tot en met 2024), maar de adviesgroep vraagt de overheid uitdrukkelijk om een langetermijnperspectief in te nemen en een 3-6-9 planning te hanteren, met dito financiering. Zorgvuldige tussentijdse monitoring van de initiatieven maakt het Leesoffensief wendbaar en tussentijdse bijsturing mogelijk.

Samen schetsen de doelstellingen en acties een ambitieus, maar vooral ook samenhangend en structureel actieplan. We hopen dat dit voorstel kan inspireren om weloverwogen beslissingen te nemen voor het bevorderen van de leesvaardigheid en leesmotivatie.

1.

**Brede maatschappelijke
sensibilisering, oproep tot
actie en samenwerking**

Strategisch doel 1: Bewustmaking

We maken de brede maatschappij **bewust** van het belang van lezen en van de rol die ieder kan spelen bij het bevorderen van levenslang lezen. We reiken hiervoor de nodige informatie, instrumenten en vorming aan.

Het Leesoffensief wil iedereen aanzetten tot actie: tot lezen en voorlezen, tot leestutoring. Dankzij (voor)leeskaders en vorming of professionalisering – op maat van de diverse doelgroepen maar met dezelfde onderzoeksgeïnformeerde kern – spreekt iedereen daarbij voortaan eenzelfde taal. Zo kunnen we de boodschap van het Leesoffensief sterker en luider laten weerklinken dan ooit: we gaan samen voor een leesvaardige toekomst voor iedereen in Vlaanderen!

Operationeel doel 1.1

We starten een **langdurige en inclusieve campagne** over het belang van taalstimulering en lezen, en roepen iedereen op om zelf te lezen en/of zijn steentje bij te dragen tot de leesvaardigheid en/of leesmotivatie van anderen.

ACTIE 1

We tekenen samen met een communicatiebureau een **communicatieplan** uit en rollen vervolgens een langetermijn **leescampagne** uit in een 3-6-9 scenario.

Omschrijving

Het Leesoffensief moet een brede maatschappelijke uitdaging worden waarvan de urgentie doordringt, maar die tegelijk ook enthousiast maakt: Vlaanderen leest! We richten ons tot iedereen, lezers én niet-lezers, maar besteden bijzondere aandacht aan de groep van zwakke en moeilijke lezers evenals niet-lezers. Samen met communicatiespecialisten wordt verkend hoe de boodschap van het Leesoffensief best wordt verkondigd, welke instrumenten en kanalen worden ingezet voor de communicatiecampagne, en of er een portaalpagina van het Leesoffensief wordt uitgewerkt. We starten met een jaarlijkse Vlaanderenleestdag en zorgen voor maximale afstemming met bestaande succesvolle leesbevorderingscampagnes (vb. Voorleesweek, Jeugdboekenmaand).

Timing	Lancering najaar 2021; langdurige uitrol (3-6-9 jaar).
Trekkers	DOV en DCJM
Budget	Af te stemmen op de jaarlijkse actie-agenda.
Resultaat	Het belang van lezen en de rol die iedereen kan spelen bij leesbevordering is voor iedereen duidelijk en er ontstaat een gedeeld enthousiasme. Extra informatie en ondersteuning zijn makkelijk vindbaar.

Operationeel doel 1.2

We engageren op grote schaal leestutoren of leesbuddy's om de leesachterstand bij leerplichtige kinderen en jongeren op het vlak van technisch en begrijpend lezen weg te werken en zo ook hun leesmotivatie aan te wakkeren. We lanceren vanuit het Leesoffensief een oproep naar de brede samenleving: **iedereen kan leestutor worden**.

ACTIE 2

We werken een onderzoeksgeïnformeerd en schaalbaar model van leestutoring uit en rekruteren **leestutoren** om leesachterstand efficiënt aan te pakken.

Omschrijving	Tutoring, indien goed toegepast, is één van de meest efficiënte interventies in leesonderwijs (Baye, Inns, Lake & Slavin 2018; Gersten, Haymond, Newan-Gonchar, Dimino & Jayanthi 2020; Neitzel, Lake, Pellegrini & Slavin 2021). Om de achterstand die we nu via de PIRLS- en PISA-resultaten bij kinderen en jongeren vaststellen weg te werken, is een grootschalige, extra inspanning nodig. Alle helpende handen zijn nodig, en het Leesoffensief zet dan ook voluit in op het rekruteren van vrijwilligers-leestutoren of leesbuddy's. We kijken daarbij verder dan de traditionele groepen (bv. van leraren-in-opleiding, studenten) en zorgen voor kwaliteitsvolle ondersteuning voor alle tutoren.
---------------------	---

Timing

❶ voorjaar 2022: we werken een model uit voor leestutoring dat onderzoeksgeïnformeerd is én schaalbaar. We brengen daartoe het bestaande tutoringaanbod in kaart (bv. Leerbuddy Vlaanderen, studenttutoringprojecten) en schetsen de randvoorwaarden voor kwalitatieve leestutoring, inclusief de vorming en ondersteuning die tutores nodig hebben evenals de betrokkenheid van de school en leraar; **❷** najaar 2022 – voorjaar 2023: we tekenen samen met de onderwijsverstrekkers en de reeds lopende buddyprojecten een plan van aanpak uit voor een aantal pilootprojecten, waarin tegelijk ook het didactisch (voor)leeskader voor tutores (zie OD 1.3) wordt vormgegeven en gemonitord. We besteden bij de pilootprojecten expliciet aandacht aan de selectie van de scholen die deelnemen en bewaken de diversiteit van contexten en types (bv. grootstedelijk; bso/tso); **❸** najaar 2023: we schalen de pilootprojecten een eerste keer op zodat minstens in elke provincie via lokale partners een aanbod van tutores beschikbaar is waar geïnteresseerde scholen een beroep kunnen op doen; **❹** voorjaar 2024: we schalen het aanbod verder op. De uitwerking van het vormingsaanbod voor tutores wordt meegenomen in de bredere uitrol van vormings- en professionaliseringsinitiatieven bij het didactisch (voor)leeskader (zie Actie 6).

Trekkers

DOV, samen met de partners binnen het kenniscentrum (zie SD8), en in nauwe samenwerking met de andere actoren op dit terrein.

Budget

Voor de globale omkadering en coördinatie: in 2022: 250.000 euro (3 VTE plus werkingsmiddelen); in 2023: 450.000 euro (5 VTE plus werkingsmiddelen); vanaf 2024: 650.000 euro (8 VTE plus werkingsmiddelen).

Resultaat

Wie tutor wil worden, vindt de weg naar informatie en ondersteuning en kan aan de slag. Kinderen en jongeren die het moeilijk hebben met technisch en begrijpend lezen, krijgen via hun school of via brugfiguren toegang tot een ondersteuningstraject met een leestutor.

Operationeel doel 1.3

We bieden een onderzoeksgeïnformeerd **(voor)leeskader** aan op maat van de diverse doelgroepen, aangevuld met een **leesscan** of reflectie-instrument dat beleidsverantwoordelijken of schoolteams de handvaten biedt om te reflecteren op hoe ze leesbevordering en/of leesdidactiek (optimaal) kunnen integreren binnen hun organisatie of instelling. Voor beide werken we een bijhorend **vormingsaanbod** (voor wie niet professioneel bezig is met (voor)lezen) of **professionaliseringsaanbod** (voor wie beroepshalve met (voor)lezen bezig is of wil zijn) uit.

ACTIE 3

We ontwikkelen voor **(groot)ouders, opvoeders en voogden** en **de brede socio-culturele sector** onderzoeksgeïnformeerde, laagdrempelige en **inspirerende** handvaten of **(voor)leeskaders op maat**, met een focus op taalstimulering en leesbevordering.

Omschrijving

We ontwikkelen handvaten die o.a. ouders, grootouders, opvoeders/voogden en de brede socio-culturele sector³ op weg helpen bij taalstimulering, voorlezen en leesbevordering, inclusief een beschrijving van hoe een kwalitatieve leesomgeving te creëren waarin iedereen zich aangemoedigd voelt om (voor) te lezen. Deze ‘(voor)leeskaders’ zijn laagdrempelig, inspirerend, en afgestemd op de specifieke noden van de groepen waarvoor ze bedoeld zijn. Ze worden dan ook samen met hen ontwikkeld. We bepalen in overleg met de socio-culturele sector welke doelgroepen in een eerste ontwikkelingsfase worden meegenomen. De onderzoeksmatige ontwikkeling van de kaders berust op een literatuurstudie waarin de bouwstenen of sleutels van taalstimulering en leesbevordering in kaart worden gebracht, gevolgd door de ontwikkeling van concrete en direct toepasbare adviezen en acties. Die laatste fase gebeurt telkens in co-creatie met de betrokken doelgroep, inclusief testfase.

“Deze ‘(voor)leeskaders’ zijn laagdrempelig, inspirerend, en afgestemd op de specifieke noden van de groepen waarvoor ze bedoeld zijn. Ze worden dan ook samen met hen ontwikkeld.”

Timing	We plannen een intensieve ontwikkelfase om zo snel en breed mogelijk van start te kunnen gaan. Een eerste reeks van kaders (minimaal drie), met bijhorend vormingsaanbod (zie Actie 6) wordt opgeleverd in het najaar van 2022.
Trekkers	De ontwikkeling, net als de monitoring van de resultaten en eventuele bijsturing van de kaders, gebeurt in de schoot van een kenniscentrum (SD8) en in overleg met de betrokken doelgroepen.
Budget	De ontwikkelfase vraagt een jaarlijks budget van 250.000 euro (3 VTE plus werkingsmiddelen) [2022 en 2023]. De monitoring en eventuele bijsturing vanaf 2024 maakt deel uit van de opdracht van het kenniscentrum: zie budgettering in SD8.
Resultaat	Ouders, grootouders, opvoeders en voogden, maar ook socio-culturele organisaties krijgen toegang tot laagdrempelige en heldere informatie over lezen en voorlezen, en hoe ze kunnen bijdragen aan leesbevordering.

ACTIE 4

We ontwikkelen onderzoeksgeïnformeerde **didactische (voor)leeskaders** voor **leraren** kleuter-, lager- en secundair onderwijs.

Omschrijving	Voor en samen met leraren werken we concrete en direct toepasbare didactische handvaten uit die hen ondersteunen in hun lespraktijk. Er worden drie didactische kaders uitgewerkt: 1 een kader rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen voor kleuterleid(st)ers; 2 een kader met geïntegreerde leesdidactiek (technisch lezen, begrijpend lezen én leesmotivatie) voor leraren lager onderwijs; 3 een kader met geïntegreerde leesdidactiek voor leraren secundair onderwijs (met daarbinnen verdere differentiatie op maat van de belangrijkste deelgroepen, bv. eerste graad en tso/bso).
---------------------	---

Elk kader omvat handvaten voor leraren én voor de ontwikkeling van kwalitatief leermateriaal door educatieve uitgeverijen. Er worden voor het lager en secundair onderwijs ook laagdrempelige versies ontwikkeld voor de tutores die worden ingezet voor remediëring (zie OD 1.2). Ook voor de niet-taal leraren in het secundair onderwijs wordt een laagdrempelige variant ontwikkeld. De ontwikkeling bestaat uit een systematische reviewstudie of meta-analyse van alle relevante gepubliceerde onderzoek (vgl. Merchie et al. 2019), gevolgd door een fase waarin de ontwikkelde kaders met bouwstenen en aanbevelingen in concrete en direct toepasbare acties en adviezen worden vertaald, afgestemd op de specifieke noden van de leerlingen.

Timing

Opstart begin 2022, oplevering bij de start van het schooljaar in september 2023. In de eerste helft van 2022 worden voor elk kader in de schoot van het kenniscentrum de bouwstenen en aanbevelingen vastgelegd. In het najaar van 2022 en het voorjaar van 2023 worden deze bouwstenen en aanbevelingen voor de verschillende kaders vertaald naar concrete en direct toepasbare acties en didactische adviezen. Die vertaalslag gebeurt samen met een groep van leraren uit het kleuter-, lager en secundair onderwijs, en in samenwerking met de pedagogisch begeleidingsdiensten en andere relevante actoren.

Trekkers

De ontwikkeling van de kaders gebeurt in de schoot van een kenniscentrum (SD8), in nauw overleg tussen o.a. de onderzoekers, de onderwijsverstrekkers, lerarenopleiders, de educatieve uitgeverijen en de Vlor, en telkens samen met een representatieve groep van leraren.

“Voor en samen met leraren werken we concrete en direct toepasbare didactische handvaten uit die hen ondersteunen in hun lespraktijk.”

Budget

360.000 euro voor het kader kleuteronderwijs (3 VTE plus werkingsmiddelen, gedurende 1,5 jaar); 360.000 euro voor het kader lager onderwijs (3 VTE plus werkingsmiddelen, gedurende 1,5 jaar) en 600.000 euro voor het kader voor het secundair onderwijs, inclusief differentiatie naar doelgroepen (5 VTE plus werkingsmiddelen, gedurende 1,5 jaar) [januari 2022 – augustus 2023] (De kostprijs omvat telkens het voorbereidend onderzoek én de vertaalslag van de resultaten ervan naar ❶ handvaten voor de leraren, ❷ handvaten voor tutoeren en niet-taalleraren, en ❸ handvaten voor de ontwikkeling van leermaterialen door educatieve uitgeverijen). Er wordt een extra budget van 260.000 euro voorzien voor het gedeeltelijk vrijstellen van een *pool* van leraren die kunnen meewerken aan het ontwikkelen en uittesten van concrete acties en materialen voor de implementatie van de kaders (i.e. 40 leraren aan 10 % mandaat). De monitoring en eventuele bijsturing vanaf 2024 maakt deel uit van de opdracht van het kenniscentrum: zie budgettering in SD8.

Resultaat

Leraren van het kleuter-, lager- en secundair onderwijs krijgen toegang tot een helder didactisch kader, inclusief concreet toepasbare acties en materialen, op maat van hun noden en de context waarbinnen ze werken. Deze kaders zijn in lijn met het grotere, coherente verhaal rond leesdidactiek en leesbevordering waarin o.a. ook de ouders, grootouders en socio-culturele organisaties via hun (voor)leeskaders worden meegenomen.

ACTIE 5

We werken in aanvulling op de kaders ook **leesscans** uit die beleidsverantwoordelijken en schoolteams handvaten bieden om een stand van zaken op te maken en te reflecteren over hoe ze leesbevordering en/of leesdidactiek (optimaal) kunnen integreren binnen hun organisatie of instelling (bv. school).

Omschrijving	Binnen het onderzoeksproject <i>De leesscan: beter en liever leren lezen</i> (Hogeschool Odisee in samenwerking met AP Hogeschool, Universiteit Gent, Iedereen Leest en de Taalunie) werd een leesscan ontwikkeld voor de lagere school, die de komende twee jaar wordt uitgebreid naar het kleuteronderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. De eerste resultaten zijn veelbelovend: schoolteams kunnen met deze scan een stand van zaken opmaken en reflecteren over hun leesbeleid op basis van vijf componenten: een motiverende leesomgeving, leescompetente leesbegeleiders (bv. leraren), leesmonitoring en feedback, een leesbeleidsplan en een breed leesnetwerk. Aan de scan is een professionaliseringsaanbod verbonden. Binnen het Leesoffensief bouwen we verder op het succes van de leesscan: we ontwikkelen een scan voor het volledige secundair onderwijs (met inhoudelijke verdieping afgestemd op deelgroepen ervan), en leesscans voor een brede waaier van socio-culturele organisaties. We vertrekken voor beide van het theoretische kader dat ten grondslag ligt aan de huidige scan voor het lager onderwijs (Hebbrecht & Vansteelandt 2020, 2021). Bij de ontwikkeling worden telkens de relevante actoren van bij de start betrokken (jaar 1) en wordt een testfase voorzien (jaar 2), om de gedragenheid en de praktische toepasbaarheid te verzekeren.
Timing	Tegen eind 2023.
Trekkers	De ontwikkeling van de scans voor de hogere graden van het secundair onderwijs en voor de socio-culturele sector gebeurt samen met leraren en de betrokken socio-culturele organisaties, in de schoot van een kenniscentrum (SD8), in nauw overleg tussen onderwijsverstrekkers en lerarenopleiders.
Budget	130.000 euro (1,5 VTE plus werkmiddelen) voor het secundair onderwijs en 130.000 euro (1,5 VTE plus werkmiddelen) voor de socio-culturele sector [gedurende twee jaar, 2022 en 2023].

Resultaat

Schoolteams en beleidsverantwoordelijken in socio-culturele organisaties en instellingen kunnen binnen hun team aan de hand van de leesscan een stand van zaken opmaken en reflecteren over hoe ze leesbevordering en/of leesdidactiek kunnen integreren binnen hun werking, waar ze kunnen of moeten op inzetten, welke de mogelijkheden zijn.

ACTIE 6

We werken een aangepast **vormings-** en **professionaliseringsaanbod** uit bij de verschillende (voor)leeskaders en bij de scans.

Omschrijving

Bij zowel de (voor)leeskaders als de leesscans is het essentieel dat vorming of professionalisering wordt voorzien, om de kwaliteitsvolle implementatie ervan te verzekeren. De uitwerking ervan dient doordacht en fijnmazig te gebeuren, op maat van de verschillende doelgroepen, met aandacht voor de organisatorische en financiële implicaties én met oog voor de duurzaamheid van het aanbod. We werken daarom in drie fases: ❶ in het voorjaar van 2022 werken we, in dialoog met de betrokken actoren (waaronder de pedagogisch begeleidingsdiensten, socio-culturele actoren en Iedereen Leest) een overzicht uit van de mogelijke formats van vorming en professionalisering. We doen dat in lijn met de algemene criteria van kwaliteitsvolle professionalisering zoals o.a. geschetst in Merchie et al. 2016, en bouwen het aanbod inhoudelijk op rond de scans en kaders die we ontwikkelen. We nemen daarbij ook reeds bestaande initiatieven en kanalen mee en bestuderen hun sterktes, de mate waarin ze kunnen worden opgeschaald en de lacunes die ze vertonen (bv. in termen van doelgroepen); ❷ in het najaar van 2022 en het voorjaar van 2023 plannen we een aantal pilootprojecten om de verschillende mogelijke formats van vorming of professionalisering te testen, inclusief monitoring; ❸ op basis van de resultaten van de pilootprojecten wordt vanaf eind 2023 een ruimer vormings- en professionaliseringsaanbod uitgerold, afgestemd op de uitrol van de kaders en scans. Dat is wetenschappelijk onderbouwd, realistisch en efficiënt, met meetbare indicatoren.

Timing	Fase 1 (voorstudie): voorjaar 2022; Fase 2 (uitrol pilootprojecten in de educatieve en de socio-culturele context): najaar 2022 - voorjaar 2023; Fase 3: (ruimer aanbod): vanaf najaar 2023.
Trekkers	De voorstudie (fase 1) gebeurt binnen een kenniscentrum (SD8), in nauw overleg tussen de relevante actoren op het vlak van vorming en professionalisering, waaronder de pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleiders en Iedereen Leest. In Fase 2 wordt de operationalisering en monitoring van de pilootprojecten aangestuurd vanuit het kenniscentrum. De aansturing van Fase 3 hangt samen met de formats die worden gehanteerd.
Budget	Fase 1: 250.000 euro (3 VTE plus werkingsmiddelen, half jaar); Fase 2: 450.000 euro (5 VTE plus werkingsmiddelen, gedurende 1 jaar, van najaar 2022 tot en met voorjaar 2023); Fase 3: afhankelijk van de formats waar we besluiten op in te zetten. Gelet op de omvang van de vorming en professionalisering die nodig is, dient hier een ruim en structureel budget voor te worden voorzien.
Resultaat	Er is voor alle gebruikers van het (voor)leeskader en van de leesscan een gepast aanbod van vorming of professionalisering.

Strategisch doel 2: De bibliotheek als spil

We versterken de werking en brede maatschappelijke verankering van **bibliotheken** als spil van het lokale leesnetwerk.

*Om de bibliotheken te versterken in hun leesbevorderende opdracht ondersteunen we hen in de uitbouw van een **kwaliteitskader** en scherpen hun visieontwikkeling en **deskundigheidsbevordering** aan. We breiden het professionaliseringsaanbod verder uit en maken van de bibliotheek de spil in het lokale leesnetwerk. Door de uitbouw van **lerende netwerken** en de mogelijkheid om in te tekenen op **projectsubsidies** zwengelen we de uitwisseling van goede praktijken en innovatie aan.*

Operationeel doel 2.1

We werken een **kwaliteitskader** uit om bibliotheken te sensibiliseren en inspireren op het vlak van leesbevordering.

ACTIE 7

We werken samen met een representatieve groep van bibliotheken en in overleg met DCJM, Literatuur Vlaanderen/Iedereen Leest en VVBAD aan een overzicht van goede praktijken en schetsen de **kenmerken van een kwaliteitsvolle bibliotheekwerking** op het vlak van leesbevordering. Bijzondere aandacht gaat uit naar het bereiken van kinderen en jongeren, niet-lezers, lezers die het Nederlands niet als thuistaal hebben en het belang van samenwerking met diverse lokale partners zoals de kinderopvang, scholen en socio-culturele organisaties.

Omschrijving

Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tellen samen 319 Nederlandstalige bibliotheken. Zij variëren in grootte en bereik naargelang de (groot)stedelijke of buurtwerking. In de uitbouw van een inclusief en breed toegankelijk leesbeleid zijn bibliotheken spilfiguren. Hoe sterker hun visie op de bouwstenen van een impactvol leesbeleid en hoe dat vorm te geven in hun dagelijkse werking en partnerschappen, hoe kwaliteitsvoller, effectiever en duurzamer hun acties zullen zijn. Door samen werk te maken van een generiek kwaliteitskader wordt een houvast en leidraad gecreëerd om mee aan de slag te gaan en om acties te monitoren.

Timing

Start najaar 2021, oplevering voorjaar 2022.

Trekkers	Literatuur Vlaanderen / Iedereen Leest, DCJM, VVBAD en een representatieve groep van openbare bibliotheken.
Budget	Binnen reguliere middelen.
Resultaat	Er is voor bibliotheken een kwaliteitskader beschikbaar als leidraad voor een impactvol leesbeleid.

Operationeel doel 2.2

We bieden bibliotheken **projectsubsidies** aan om in te zetten op innovatieve praktijken en methodieken op het vlak van leesbevordering.

ACTIE 8

We voorzien een **projectreglement** dat bibliotheken toelaat om kwaliteitsvolle **leesbevorderingsinitiatieven** op te zetten en dat **samenwerking met lokale actoren** stimuleert.

Omschrijving	Met het oog op een professionalisering van het bibliotheekbeleid op het vlak van leesbevordering is het belangrijk om samen met het kwaliteitskader (OD 2.1) voldoende projectmatige impulsen te geven voor het opzetten van leesbevorderingsinitiatieven en samenwerking met lokale actoren.
Timing	2022/3 (samen met het kwaliteitskader)
Trekkers	Literatuur Vlaanderen / Iedereen Leest en DCJM.
Budget	Projectmiddelen: 1.500.000 euro (incl. 1 VTE), jaarlijks.
Resultaat	De bibliotheken kunnen beroep doen op voldoende financiële ondersteuning om hun leesbeleid te versterken.

Operationeel doel 2.3

We versterken de deskundigheid van de **bibliotheekmedewerker** via een breed aanbod van **basisvorming**. Indien we bibliotheken willen versterken in hun rol als spil in het lokaal leesnetwerk en hun rol als partner van kinderopvang, scholen en socio-culturele organisaties willen vergroten dan is het van belang dat hun expertise aangroeit. Dit komt de dienstverlening, de educatieve werking én de netwerkfunctie van de openbare bibliotheek ten goede.

ACTIE 9

We brengen de opleidingsbehoeften rond leesbeleid en -bevordering in kaart die door verschillende betrokken actoren zoals VVBAD, Iedereen Leest en de bibliotheken zelf worden aangegeven en analyseren het bestaande aanbod. Dit vormt de basis voor een actieplan rond vorming en professionalisering voor bibliotheekmedewerkers. Daarnaast bepleiten we het belang van leesbevordering en leesplezier in de bestaande bibliotheekopleidingen.

Omschrijving

De nood aan deskundigheidsbevordering is groot. Door het wegvallen van een groot deel van het formele opleidingsaanbod voor bibliotheekmedewerkers en het eerder beperkte aanbod van vorming en opleiding voor leesbevorderaars zijn de professionaliseringskansen laag. Zowel voor nieuwe instromende bibliotheekmedewerkers als voor medewerkers die al langer in de bib werkzaam zijn, zal een basisvorming rond de verschillende aspecten van leesbeleid, leesbevordering, kinder- en jeugdliteratuur en tutoring een versterkende impact hebben. Door het huidige aanbod – dat veelal kleinschalig en versnipperd is – in kaart te brengen, kunnen we lacunes detecteren en een nieuw aanbod ontwikkelen dat inspeelt op de brede maatschappelijke opdracht die vandaag voor bibliotheken is weggelegd.

Timing

Afgerond tegen januari 2023.

Trekkers

OP/TIL i.s.m. Literatuur Vlaanderen / Iedereen Leest, VVBAD.

Budget

Binnen reguliere middelen.

Resultaat

Bibliotheekmedewerkers kunnen hun deskundigheid aanscherpen via een breed aanbod van basisvorming.

Operationeel doel 2.4

We geven nieuwe impulsen aan de **netwerkvorming** van bibliotheken.

ACTIE 10

We starten **expertisenetwerken** op waarin bibliotheken het lokale niveau kunnen overstijgen en samen goede praktijken uitwisselen en aan kennisdeling doen.

Omschrijving

Door het intensifiëren van samenwerkingen, het delen van goede praktijken en valoriseren van expertise rond leesbevordering kan opgebouwde kennis en ervaring verder worden ontwikkeld en breder worden ingezet. Via lerende of expertisenetwerken op bovenlokaal niveau en i.s.m. met partners zoals Iedereen Leest, VVBAD (Werkgroep openbare bibliotheken en jeugdbibliotheken) en Cultuurconnect (e-boekenplatform cloud-Library) kunnen we die uitwisseling faciliteren.

Timing

Najaar 2021- voorjaar 2022.

Trekkers

OP/TIL i.s.m. Literatuur Vlaanderen/Iedereen Leest, VVBAD.

Budget

Binnen reguliere middelen.

Resultaat

Bibliotheekmedewerkers delen op structurele basis ervaringen en goede praktijken en versterken op die manier de leesbevorderende opdracht van bibliotheken.

Strategisch doel 3: Een krachtige leesomgeving

We nodigen iedereen uit tot lezen door van Vlaanderen een **krachtige leesomgeving** te maken, met een **inclusief** en aantrekkelijk, digitaal en niet-digitaal **boekenaanbod**.

Een kwalitatieve leesomgeving nodigt uit om te lezen en te blijven lezen. Ze beschikt in de eerste plaats over een inclusief en aantrekkelijk boekenaanbod en zichtbare en toegankelijke leesplekken, maar ook de helpende volwassene is belangrijk om de lezers in wording te ondersteunen in hun leesontwikkeling. Om zoveel mogelijk kinderen van jongs af aan toegang te geven tot en vertrouwd te maken met boeken, is de uitbouw van stimulerende leesomgevingen op plaatsen waar kinderen en jongeren opgroeien, spelen en leren (zoals de kinderopvang, school, buitenschoolse opvang, de vrijetijds- en thuisomgeving) essentieel. De lokale bibliotheek is de partner bij uitstek om hierbij te ondersteunen en advies te verlenen.

Operationeel doel 3.1

We zorgen ervoor dat iedereen **de bouwstenen** van een krachtige en inclusieve leesomgeving kent en zetten in op sensibilisering van de lokale actoren.

ACTIE 11

We wakkeren het **brede maatschappelijke bewustzijn** rond leescultuur en de kennis over het belang van krachtige leesomgevingen aan via sensibilisering en vorming of professionalisering.

Omschrijving	In de campagne en in het aanbod van vorming en professionalisering dat wordt uitgewerkt (zie SD1) wordt aandacht besteed aan het concept 'leesomgeving' zodat de bouwstenen gekend zijn en ze kunnen worden toegepast op maat van de context (bv. thuisomgeving, kinderopvang, school, bib, vrije tijd, publieke ruimte).
Timing	Doorlopend.
Trekkers	Iedereen Leest en (lokale) beleidsmakers binnen de welzijns- en cultuursector en binnen het onderwijs.
Budget	Binnen reguliere werking.

Resultaat

Het concept 'leesomgeving' en de verschillende bouwstenen ervan zijn breed gekend. Een kwalitatieve leesomgeving creëren wordt als een cruciale randvoorwaarde beschouwd om tot een gedeelde leescultuur te komen.

Operationeel doel 3.2

De nabijheid van boeken prikkelt en werkt aantoonbaar positief voor leesontwikkeling. Boeken zijn er idealiter niet alleen thuis, maar ook bv. in de kinderopvang en op school (Castles, Rastle & Nation 2018). We faciliteren daarom de opstart van inspirerende **leesomgevingen** op plaatsen waar **kinderen en jongeren** komen.

ACTIE 12

We voorzien een **mini-bibliotheek in elk consultatiebureau van Kind en Gezin**.

Omschrijving

We voorzien een mini-bibliotheek bestaande uit een degelijk boekenmeubel met een basisvoorraad boeken voor baby's en peuters in alle 313 consultatiebureaus in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Door boeken ter beschikking te stellen tijdens het wachten in het consultatiebureau, geven we aan ouders en vrijwilligers de kans om voor te lezen uit boeken en aan de kinderen de kans om de boeken te verkennen. Deze actie past binnen de Boekstart-campagne, waarbij ouders worden geïnformeerd over het belang van (voor)lezen en ook de link met de bibliotheek wordt gelegd. Bibliotheken zorgen voor aanvulling, vernieuwing en wissels in de collectie voor de consultatiebureaus binnen hun werkingsgebied.

Timing

Zo snel mogelijk.

Trekkers

Opgroeien en Iedereen Leest, in samenwerking met de bibliotheken.

We voorzien een mini-bibliotheek in elk consultatiebureau van Kind en Gezin.

Budget

- Een eenmalig budget van 250 euro per locatie voor een meubel (mobiel, volgens de veiligheidsnormen en baby- en peutervriendelijk), een basiscollectie boeken, de installatie, inkleding volgens Boekstart-huisstijl en promotiemateriaal. Totaal: 78.250 euro
- Een belangrijke randvoorwaarde is dat er door de lokale besturen een structureel budget wordt voorzien voor de bibliotheken om de consultatiebureaus binnen hun werkingsgebied te voorzien van kwaliteitsvolle baby- en peuterboeken.

Resultaat

313 consultatiebureaus (302 CB's, 4 prenatale CB's en 7 in opvangcentra asielzoekers) beschikken over een mini-bibliotheek.

ACTIE 13

We voorzien een **mini-bibliotheek op elke kinderopvanglocatie**.

Omschrijving

We voorzien een mini-bibliotheek, bestaande uit een degelijk boekenmeubel en een basisvoorraad boeken, voor baby's en peuters in alle 6.704 kinderopvanglocaties in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (4.147 locaties voor gezinsopvang en 2.557 locaties voor groepsopvang). Door boeken ter beschikking te stellen in de kinderopvanglocaties, geven we ouders, kinderbegeleiders en vrijwilligers de kans om voor te lezen uit boeken en om de kinderen boeken te laten verkennen. Deze actie past binnen de Boekstart-campagne, waarbij ook de link met de bibliotheek wordt gelegd. Bibliotheken zorgen voor aanvulling, vernieuwing en wissels in de collectie voor de kinderopvanglocaties binnen hun werkingsgebied.

Timing

Zo snel mogelijk.

Trekkers

Opgroeien en Iedereen Leest, in samenwerking met de bibliotheken.

Budget	– Een eenmalige kost van 250 euro per locatie voor een meubel (mobiel, volgens de veiligheidsnormen en baby- en peutervriendelijk), een basiscollectie boeken, de installatie, inkleding volgens Boekstart-huisstijl en promotiemateriaal. Totaal: 1.676.000 euro. – Een belangrijke randvoorwaarde is dat er door de lokale besturen een structureel budget wordt voorzien voor de bibliotheken om de consultatiebureaus op hun werkingsgebied op regelmatige basis te voorzien van kwaliteitsvolle baby- en peuterboeken.
Resultaat	6.704 kinderopvanglocaties beschikken over een mini-bibliotheek.

ACTIE 14

We werken een helder financieel concept uit voor de integratie van **boekencollecties op school** en werken zo drempels weg voor scholen én lokale besturen en bibliotheken.

Omschrijving	Er bestaan praktische handleidingen voor de inrichting, het collectieplan, het beheer en de kostprijs van een boekencollectie op school. Toch ervaren scholen heel wat drempels om te investeren in het aanleggen van een eigen collectie, voornamelijk van financiële aard. We verkennen mogelijke scenario's om boekencollecties op school te realiseren en brengen internationale praktijken in kaart, alsook het onderzoek over de langetermijneffecten en de meerwaarde van investeren in geletterdheid voor steden en gemeenten. We werken daarbij ook scenario's voor cofinanciering uit.
Timing	2022
Trekkers	Uitwerking binnen het kenniscentrum (SD8), in nauw overleg tussen vertegenwoordigers van de bibliotheeksector en de onderwijsverstrekkers.
Budget	– 50.000 euro (0,5 VTE plus werkingsmiddelen)

Resultaat

Lokale besturen, bibliotheken en scholen beschikken over alle argumenten om in te zetten op collecties op school. Er worden hen handvaten en goede praktijken aangereikt om toe te werken naar een collectie op school, op maat van de specifieke context waarin ze opereren, en inclusief pistes voor cofinanciering.

Operationeel doel 3.3

We breiden het aanbod van **digitale boeken** uit voor specifieke doelgroepen, nl. voor kinderen, voor zwakke en moeilijke lezers, voor adolescenten én voor laaggeletterde volwassenen en lezers die Nederlands leren. Een inclusieve leesomgeving garandeert immers aan iedereen gelijkwaardige toegang tot informatie, kennis, cultuur en ontspanning.

ACTIE 15

We maken het aanbod van **Daisy-luisterboeken** van Luisterpuntbibliotheek breed bekend en moedigen het gebruik ervan door kinderen en jongeren met een leesbeperking (bv. dyslexie) aan.

Omschrijving

Luisterpunt ondersteunt kinderen en jongeren met leesbeperkingen met aangepaste Daisy-versies van kinder- en jeugdboeken, zodat ze het gedrukte boek met audio-ondersteuning kunnen lezen (Daisy staat voor Digital Accessible Information System, een wereldwijde standaard voor toegankelijke digitale publicaties). Zo kunnen ook zij genieten van een rijk boekenaanbod, aangepast aan hun leeftijd veeleer dan aan hun leesniveau. Het is belangrijk dat dit aanbod, met Mijn Luisterpunt en de Anderslezen-app, breed bekend is, en dat leraren, CLB's en logopedisten maar ook de bibliotheken, kinderen en jongeren ernaar doorverwijzen. Nu wordt nog te snel naar Makkelijk Lezen-boeken gegrepen, waardoor jonge lezers met leesmoeilikheden onder hun mentaal en emotioneel niveau moeten lezen en geen plezier hebben in lezen. Werken met Daisy-luisterboeken kan hun taalrijkdom en taalvaardigheid aanscherpen, hun zelfvertrouwen stimuleren en de leesmotivatie verhogen. We versterken daarom de samenwerking tussen Luisterpuntbibliotheek en scholen en zetten in op het informeren van leraren, CLB's, logopedisten en bibliotheken (bv. via informatiesessies). We vergeten daarbij de leraren-in-opleiding niet en maken ook hen vertrouwd met het aanbod.

Timing	2022
Trekkers	Luisterpuntbibliotheek en DOV.
Budget	75.000 euro (1 VTE)
Resultaat	Leraren, CLB's, logopedisten, bibliotheken kennen het aanbod van Daisy-luisterboeken, kunnen kinderen er wegwijs in maken en integreren het gebruik ervan in hun werking. Leraren-in-opleiding zijn eveneens vertrouwd met het aanbod.

ACTIE 16

We breiden via **cloudLibrary** en **Fundels** het digitale boekenaanbod van Cultuurconnect verder uit voor iedereen die het moeilijk heeft met lezen (kinderen en jongeren, maar ook laaggeletterde volwassenen) en voor wie Nederlands leert (bv. OKAN-leerlingen).

Omschrijving	We breiden de diensten van Cultuurconnect op het vlak van digitale collecties voor bibliotheken verder uit. Het e-boekenplatform cloudLibrary wordt aangevuld met een Makkelijk Lezen collectie en extra Wablieft-titels. Daarnaast wordt het Fundels-aanbod uitgebreid voor 8- tot 12-jarigen. Fundels laat kinderen toe om boeken te beluisteren terwijl ze zelf lezen. Wablieft-boeken zijn ideaal voor beginnende volwassen lezers: ze werden door bekende Vlaamse auteurs geschreven in eenvoudig Nederlands. Succesvolle onderhandelingen met de uitgevers zijn een belangrijke randvoorwaarde om deze digitale collecties te realiseren.
Timing en budget	– Uitbreiding Fundels voor 8- tot 12-jarigen: 2022-2023, 60.000 euro per jaar. – Uitbreiding Makkelijk Lezen-aanbod voor jongeren: 2023, 60.000 euro per jaar. – Uitbreiding Wablieft-collectie voor volwassen lezers: 2021-2022, 8.500 euro per jaar.
Trekkers	Cultuurconnect en DCJM.

Resultaat

Kinderen, jongeren en volwassenen die het moeilijk hebben met lezen kunnen kiezen uit een meer gevarieerde collectie van boeken.

ACTIE 17

We breiden de collectie op het e-boekenplatform cloudLibrary van Cultuurconnect uit met een **onderwijscollectie** en zorgen voor een geschikt juridisch kader, zodat scholen via de bibliotheek e-boeken kunnen ontlene.

Omschrijving

Om beter aan te sluiten bij de noden in het onderwijs, wordt de digitale collectie van cloudLibrary uitgebreid met meer relevante en diverse titels. Met de uitgevers wordt gesproken over een onderwijscollectie met voorwaarden die beter tegemoetkomen aan de specifieke noden van het onderwijs. Zo stellen we een interessante collectie samen en kunnen titels door grote groepen op hetzelfde moment digitaal gelezen worden. Collectievorming behoort tot de autonomie van lokale besturen. Een investering vanuit Vlaanderen is echter te verantwoorden als een hefboom om het e-boekenplatform versneld beschikbaar te maken voor het onderwijs.

Timing en budget

- Piloottraject (in kaart brengen van de noden) in 2022, 50.000 euro.
- Voorbereiding en collectievorming 2022-2023, 50.000 euro.
- Realisatie onderwijscollectie 2023-2024, 220.000 euro per jaar, vanaf 2023.

Trekkers

Cultuurconnect / DCJM en DOV.

Resultaat

Leraren krijgen samen met hun leerlingen toegang tot het digitale aanbod van cloudLibrary.

Strategisch doel 4: Lokale samenwerking

We zetten voluit in op **levenslang lezen** en versterken de **samenwerking** tussen de lokale onderwijs-, welzijns- en socio-culturele actoren en de bibliotheek.

*Levenslang lezen is willen, kunnen en blijven lezen. Om tot levenslang lezen te komen, is **doorlopende aandacht voor lezen essentieel** – thuis, in de vrije tijd, in de kinderopvang, op school en ook later. Heel wat lokale welzijns- en socio-culturele actoren kunnen, samen met de bibliotheek, bijdragen tot het verstevigen van de fundamenteën van die doorgaande leeslijn, van baby's tot ouderen. Het versterken van de samenwerking tussen die actoren is een prioriteit voor het Leesoffensief.*

Operationeel doel 4.1

We creëren een **doorgaande leeslijn** rond taalstimulering en vroeggeletterdheid **van kinderopvang naar kleuteronderwijs**.

ACTIE 18

We onderzoeken de **uitbreiding van Boekstart** naar het kleuteronderwijs.

Omschrijving

Om de brug te maken tussen het voorschoolse en de start van het kleuteronderwijs ontwikkelen we binnen het kader van het Boekstart-programma een pilootproject waarin we een uitbreiding van Boekstart onderzoeken met een derde pakket op 30 maanden: bij de mogelijke instap in het kleuteronderwijs, en inclusief een coachings- en onderzoekstraject voor de kleuterleid(st)ers in de instapklas en de bibliotheekmedewerkers. We onderbouwen het pilootproject van bij de start onderzoeksmatig en monitoren de resultaten. Het uitdragen van de boodschap van het belang van voorlezen en van een zo groot mogelijke talige interactie van kinderbegeleiders, kleuterleiders en ouders staat hierbij voorop. De bibliotheek fungeert als centrale spil en verbinder. Naar analogie met de link tussen consultatiebureaus, Huizen van het Kind en kinderopvang wordt in deze piloot een structurele link gelegd tussen bibliotheek en kleuteronderwijs.

	Ook andere relevante actoren zoals voorlezen-aan-huisorganisaties, lerarenopleidingen en opvoedingsinitiatieven worden van bij de start betrokken. Het boekenpakket is ingebed in het realiseren van een inspirerende leesomgeving en maakt onderdeel uit van een doorgaande leeslijn. Ook het stimuleren van ouderbetrokkenheid en vorming maakt expliciet onderdeel uit van het programma.
Timing	Een piloottraject met doorlooptijd van 2 schooljaren (2021-2023), gevolgd door een doorgroeifase (2023-2025) om vanaf 2025 te komen tot een brede uitrolfase.
Trekkers	Coördinatie door Iedereen Leest i.s.m. bibliotheken, kleuteronderwijs, pedagogisch begeleidingsdiensten, academische/praktijkgerichte onderzoekspartners, lerarenopleiding kleuteronderwijs, kinderopvanginitiatieven.
Budget	137.000 euro op jaarbasis (pilootfase) – 165.500 euro op jaarbasis (doorgroeifase) – 333.000 euro op jaarbasis (uitrolfase)
Resultaat	Via een uitbreiding van het Boekstart-programma naar kleuteronderwijs wordt op structurele wijze ingezet op de doorgaande leeslijn en het stimuleren van de taalontwikkeling en voorleescultuur.

Operationeel doel 4.2

We sensibiliseren en inspireren de lokale actoren van de **buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA)** m.b.t. lezen en het belang van een stimulerende leesomgeving.

ACTIE 19

We benoemen expliciet voorlezen, lezen en leesstimulering als belangrijke activiteiten in het **inspiratiekader voor een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse activiteiten.**

Omschrijving	In het inspiratiekader bij het Decreet Buitenschoolse Opvang en Afstemming tussen Buitenschoolse activiteiten, wordt het belang van lezen, voorlezen en een stimulerende leesomgeving opgenomen als aspect van een rijke stimulerende omgeving met maximale ontwikkelingskansen voor kinderen. Dit inspiratiekader richt zich tot lokale besturen en diverse stakeholders betrokken bij buitenschoolse opvang en vrijetijdsactiviteiten (met name actoren uit de sectoren Onderwijs, Cultuur, Jeugd, Sport en Welzijn). Het inspiratiekader komt digitaal ter beschikking in het najaar van 2021.
Timing	Najaar 2021.
Trekkers	Opgroeien en DCJM als partner.
Budget	Binnen reguliere middelen.
Resultaat	Het inspiratiekader, dat digitaal ter beschikking wordt gesteld aan lokale besturen en actoren uit de diverse sectoren die betrokken zijn bij buitenschoolse opvang en activiteiten, expliciteert het belang van (voor)lezen en een stimulerende leesomgeving.

ACTIE 20

We sensibiliseren en inspireren de actoren binnen de **buitenschoolse opvang** met betrekking tot lezen, voorlezen en stimulerende leesomgeving.

Omschrijving	Opgroeien maakt, samen met VVSG, sector kleuteropvang en Iedereen Leest een extra inspirerende fiche (lezen, voorlezen en stimulerende leesomgeving), aansluitend bij het kwaliteitslabel kleuteropvang (focus 3-6, maar ook oudere kinderen maken gebruik van dezelfde opvang, dus aangepast aanbod voor oudere doelgroep). Er worden goede praktijken gedeeld, bv. over samenwerking tussen bibliotheken en initiatieven buitenschoolse opvang. De sensibilisering van de kleuteropvang met kwaliteitslabel wordt gekoppeld aan bestaande initiatieven, zoals de Jeugdboekenmaand en de Voorleesweek.
---------------------	---

Timing	2022-2030 (transitieperiode financiering en kwaliteitsopvolging Initiatieven Buitenschoolse Opvang tot 2027, vanaf dan verloopt financiering buitenschoolse opvang volledig via lokale besturen)
Trekkers	Opgroeien, Iedereen Leest, VVSG. Met VVSG wordt bekeken op welke manier lokale besturen aangesproken kunnen worden op hun rol om lokale actoren te ondersteunen en samenwerking te faciliteren tussen o.a. bibliotheken, jeugddienst en socioculturele organisaties.
Budget	Binnen reguliere middelen.
Resultaat	De beleidsverantwoordelijken van buitenschoolse opvanginitiatieven weten hoe ze een stimulerende leesomgeving kunnen creëren, beschikken over goede praktijken voor samenwerking met bibliotheken en zetten meer in op lezen en voorlezen.

Operationeel doel 4.3

We betrekken **lokale brugfiguren** (o.a. OCMW's, LOP's, CLB's, Agentschap Inburgering en Integratie) bij het Leesoffensief om kwetsbare gezinnen te sensibiliseren en ondersteunen bij taalstimulering en (voor)lezen.

ACTIE 21

We informeren **lokale brugfiguren** over het (voor)leeskader dat ontwikkeld wordt voor ouders, grootouders, opvoeders en voogden en bieden hen de erbij horende vorming aan.

Omschrijving	Via de bestaande vertrouwensrelatie tussen lokale brugfiguren en ouders vragen we ook bij kwetsbare gezinnen aandacht voor lezen. We zorgen samen met de lokale bibliotheek voor een vlotte en duurzame doorstroom van informatie over het belang van taalstimulering, vroeggeletterdheid en (voor)lezen en reiken de brugfiguren laagdrempelige instrumenten aan die verbindend werken en kwaliteitsvol zijn. Het wordt een verhaal van maatwerk, met verschillen per gemeente of regio.
---------------------	---

Timing	Vanaf eind 2022, na ontwikkeling van het (voor)leeskader.
Trekkers	Alle operationele actoren worden via DOV betrokken.
Budget	100.000 euro op jaarbasis (1 VTE voor coördinatie en vorming)
Resultaat	We bereiken via de lokale brugfiguren de kwetsbare gezinnen in de samenleving en kunnen hen zo ook warm maken voor taalstimulering, voorlezen en lezen.

Operationeel doel 4.4

Met het oog op **levenslang lezen** betrekken we de **socio-culturele sector** van bij de start bij het Leesoffensief.

ACTIE 22

We gaan het **gesprek** aan met de socio-culturele sector, brengen **goede praktijken** en initiatieven in kaart en onderzoeken hoe het bestaande **ondersteuningsinstrumentarium** optimaal kan worden ingezet op leesbevordering.

Omschrijving	We brengen samen met het brede veld van socio-culturele organisaties de reeds bestaande goede praktijken en leesbevorderingsinitiatieven in kaart en geven ze meer zichtbaarheid, zodat ze andere organisaties kunnen inspireren. We identificeren op basis van de te ontwikkelen leesscans-op-maat de mogelijkheden om (meer) in te zetten op taalstimulering en het bevorderen van leesplezier, en ontwikkelen samen met de socio-culturele organisaties (voor)leeskaders en een vormingsaanbod op maat van hun noden (zie OD 1.3). Sectorale steunpunten fungeren daarbij als brug naar de sleutelactoren. We onderzoeken tot slot hoe het bestaande ondersteuningsinstrumentarium optimaal kan worden afgestemd en ingezet ter ondersteuning van leesbevorderingsinitiatieven.
Timing	Vanaf 2022.

Trekkers	DCJM en Literatuur Vlaanderen/Iedereen Leest, met het kenniscentrum als trekker voor de ontwikkeling van (voor) leeskaders.
Budget	Binnen het operationele luik van het Leesoffensief.
Resultaat	We bereiken met het Leesoffensief het brede veld van socio-culturele organisaties en versterken in dialoog met hen de plaats van lezen binnen hun werking. Zij beschikken daarbij over aangepaste instrumenten en vorming.

2.

**Structurele aandacht
voor taalstimulering
en vroeggeletterdheid
in kinderopvang en
kleuterschool**

Strategisch doel 5: De allerjongsten

We versterken de aandacht voor **taalstimulering** en **vroeggeletterdheid** bij wie professioneel bezig is met baby's, peuters en kleuters en stimuleren **interactief voorlezen**.

De basis voor leesvaardigheid wordt lang voor het formele leesonderwijs gelegd: de kinderopvang en kleuterschool horen een rijke taalomgeving te vormen waarin kinderen hun woordenschat vergroten en bewust worden gemaakt van klanken, letters en het verband ertussen. We versterken daarom de kennis en vaardigheden van alle professionals in de kinderopvang en in de kleuterschool.

Operationeel doel 5.1

We verhogen het **beleidsvoerend inzicht** op het vlak van taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen van de beleidsverantwoordelijken van kinderopvangvoorzieningen en de schoolteams in kleuterscholen.

ACTIE 23

We ontwikkelen een **scan 'stimulerende leesomgeving'** voor kinderopvangvoorzieningen en zorgen voor de integratie ervan binnen de andere MeMoQ zelfevaluatie-instrumenten en -ondersteuning.

Omschrijving

Opgroeien en Iedereen Leest ontwikkelen een zelfevaluatie-instrument (scan) waarmee de kinderopvang van baby's en peuters de eigen omgeving en het eigen beleid kan evalueren (stimuleert onze kinderopvang voorlezen en vroege geletterdheid? Zijn er kwalitatieve boeken voor baby's en peuters? Beschikken de professionals over voldoende vaardigheden?). De specifieke focus ligt op (voorlees)omgeving, aanbod kwalitatieve boeken voor baby's en peuters, opleidingen en vorming volgen. De scan kan verrijkt worden met inspiratie uit de bouwstenen kwalitatieve leesomgeving. De expertise die werd opgebouwd via Boekstart vormt het vertrekpunt.

Timing

Vanaf 2022.

Trekkers

Opgroeien en Iedereen Leest, i.s.m. ondersteuners kinderopvang. Om maximale coherentie te garanderen met het didactisch kader en de scan voor het kleuteronderwijs (Acties 24 en 26), wordt afgestemd binnen het kenniscentrum (SD8).

Budget	130.000 euro (1,5 VTE plus werkmiddelen)
Resultaat	De scan wordt toegevoegd op de website van Opgroeien, aansluitend bij de andere MeMoQ-instrumenten. Als er algemene vormingen georganiseerd worden m.b.t. MeMoQ en kwaliteitsbeleid, wordt het thema voorlezen en stimulerende leesomgeving meegenomen. Het thema krijgt een plaats in de ondersteuningstrajecten voor de kinderopvang.

ACTIE 24

We werken een **voorleesscan** uit voor schoolteams van kleuterscholen waarin aspecten van taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen worden geïntegreerd.

Omschrijving	Leraren moeten zich in hun algemeen-talige en voorleesaanpak gesteund weten door een meer omvattend leesbeleid binnen hun team, school en scholengroep. Samen kritisch reflecteren op het taalstimulerings- en leesonderwijs op school vormt daarbij een belangrijke eerste stap. Via de voorleesscan willen we scholen een instrument aanreiken om dat reflectieproces samen met hun lerarenteam op te starten. Dit vormt de eerste stap in een proces waarbij ze vanuit hun inzicht in de voorleescompetentie van hun leraren (kennis, vaardigheden en attitude/motivatie) en hoe die samenhangt met het eigenlijke voorleesonderwijs, de lijnen kunnen uitzetten van een school- en schoolgroepenbeleid rond voorlezen. Het didactisch kader (Actie 26) fungeert daarbij als leidraad.
Timing	De voorleesscan wordt opgeleverd tegen najaar 2023.
Trekkers	De ontwikkeling van de voorleesscan voor kleuterscholen werd reeds opgestart door het projectteam <i>De leesscan: beter en liever leren lezen</i> (Hogeschool Odisee in samenwerking met AP Hogeschool, Universiteit Gent, Iedereen Leest en de Taalunie). Om maximale coherentie te garanderen met het didactisch kader (Actie 26), wordt afgestemd met het kenniscentrum (SD8), waar o.a. de onderwijsverstrekkers, de lerarenopleidingen en Iedereen Leest het didactisch kader mee vormgeven

Budget

Zie OD 1.3.

Resultaat

De directies van kleuterscholen beschikken over een instrument waarmee ze samen met het schoolteam de leesomgeving in hun school kunnen in kaart brengen en reflecteren over hoe ze taalstimulering, aspecten van vroeggeletterdheid en voorlezen optimaal kunnen integreren in hun werking.

Operationeel doel 5.2

We investeren in de **kennis** en **vaardigheden** en de **professionele vorming** rond taalstimulering en vroeggeletterdheid van al wie in de kinderopvang en het kleuteronderwijs is tewerkgesteld.

ACTIE 25

We schalen **het vormingsaanbod ‘interactief voorlezen’** van Iedereen Leest voor **kinderbegeleiders** op.

Omschrijving

De kennis en vaardigheden op het vlak van taalstimulering en vroeggeletterdheid van professionals in de kinderopvang worden versterkt. Vanaf 2021-2022 stelt Opgroeien hiervoor een digitale leermodule ter beschikking. Via de website en de pedagogische ondersteuners in de kinderopvang wordt aanvullende informatie verspreid. Het vormingsaanbod rond interactief voorlezen van Iedereen Leest wordt opgeschaald en samen met de lesgevers wordt de formule van het vormingsaanbod herbekeken, met als mogelijke scenario's: ❶ de vorming aanbieden aan een verantwoordelijke en minimaal één kinderbegeleider van ieder kinderopvanginitiatief, mogelijk via een gedeeltelijk online traject; ❷ een *train-the-trainer* programma voor de pedagogische ondersteuners van de kinderopvang (bv. via Mentees, koepelorganisaties, *pools* gezinsopvang); ❸ de pedagogische medewerkers van kinderopvangvoorzieningen zelf opleiden via een *train-the-trainer* programma.

Timing	De mogelijke scenario's voor het opschalen van het vormingsaanbod worden tegen begin 2022 in kaart gebracht door Opgroeien en Iedereen Leest. De timing van de uitrol hangt af van het scenario.
Trekkers	Opgroeien en Iedereen Leest.
Budget	De kostprijs voor de huidige vorming bedraagt 221,75 euro per vorming per medewerker (43,75 euro [kost vorming] + 178 euro [kost kindvrije uren]). In de kinderopvang zijn 2957 verantwoordelijken tewerkgesteld voor groeps- en gezinsopvang en 1472 pedagogisch medewerkers. Voor de coördinatie, communicatie en evaluatie van de vorming zijn personeelsmiddelen nodig voor Iedereen Leest en voor Opgroeien. De omvang van die middelen hangt af van het scenario dat wordt gekozen.
Resultaat	Kinderbegeleiders worden door de digitale leermodule en de vorming gesterkt in hun expertise rond taalstimulering en interactief voorlezen en worden aangemoedigd hiermee aan de slag te gaan.

ACTIE 26

We werken een **didactisch kader** uit voor het **kleuteronderwijs** rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en interactief voorlezen dat leraren de nodige handvaten geeft om er (meer) structureel op in te zetten.

Omschrijving	We ontwikkelen samen met de onderwijsverstrekkers, de lerarenopleiders en Iedereen Leest, een didactisch kader rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen dat zich richt op wie in het kleuteronderwijs is tewerkgesteld. We zetten daarbij in op het speels, maar expliciet en intensief aanleren van nieuwe woordenschat en op voorbereidend lezen (het aanleren van foneembewustzijn in samenhang met letterkennis).
Timing	Het kader wordt opgeleverd in september 2023.

Trekkers	De ontwikkeling van het kader gebeurt in de schoot van een kenniscentrum (zie SD8), telkens samen met een representatieve groep van leraren, en in nauw overleg tussen o.a. de onderwijsverstrekkers, de lerarenopleiders en Iedereen Leest.
Budget	Zie OD 1.3.
Resultaat	Wie binnen het kleuteronderwijs professioneel met kleuters werkt, beschikt over <i>up-to-date</i> kennis en vaardigheden rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen.

ACTIE 27

We werken een **professionaliseringsaanbod** uit dat aansluit bij het didactisch kader en bij de scan voor het kleuteronderwijs.

Omschrijving	Om leraren te ondersteunen in het gebruik van de didactische kaders en scans die ontwikkeld worden, is het essentieel dat er een kwaliteitsvol en duurzaam professionaliseringsaanbod voor hen wordt voorzien, op maat van de leraar, en met aandacht voor de organisatorische en financiële haalbaarheid. Dat aanbod uitdenken en uitrollen dient doordacht te gebeuren, op basis van de algemene criteria van kwaliteitsvolle professionalisering (zie bv. Merchie et al. 2016), na analyse van het bestaande aanbod, en in overleg met actoren zoals de pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleidingen en Iedereen Leest. Daarbij wordt ook het huidige aanbod gescreend op de kwaliteitscriteria die worden vastgelegd.
Timing	In het schooljaar 2022-2023 worden een aantal pilootprojecten opgestart in kleuterscholen, waarbij verschillende formats van professionalisering rond de voorleesscan en het didactisch kader worden uitgetest en gemonitord. Vanaf 2023 wordt de professionalisering geleidelijk aan opgeschaald zodat alle schoolteams van de 506 kleuterscholen in Vlaanderen (Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2020-2021) kunnen intekenen op een professionaliseringsaanbod.

Trekkers

De voorstudie rond professionalisering (fase 1) gebeurt binnen een kenniscentrum (zie SD8), in nauw overleg tussen de relevante actoren wat professionalisering betreft, waaronder de onderwijsverstrekkers (pedagogisch begeleidingsdiensten) en Iedereen Leest. In Fase 2 wordt de operationalisering en monitoring van de pilootprojecten aangestuurd vanuit het kenniscentrum. De aansturing van Fase 3 hangt samen met de formats die worden gehanteerd.

Budget

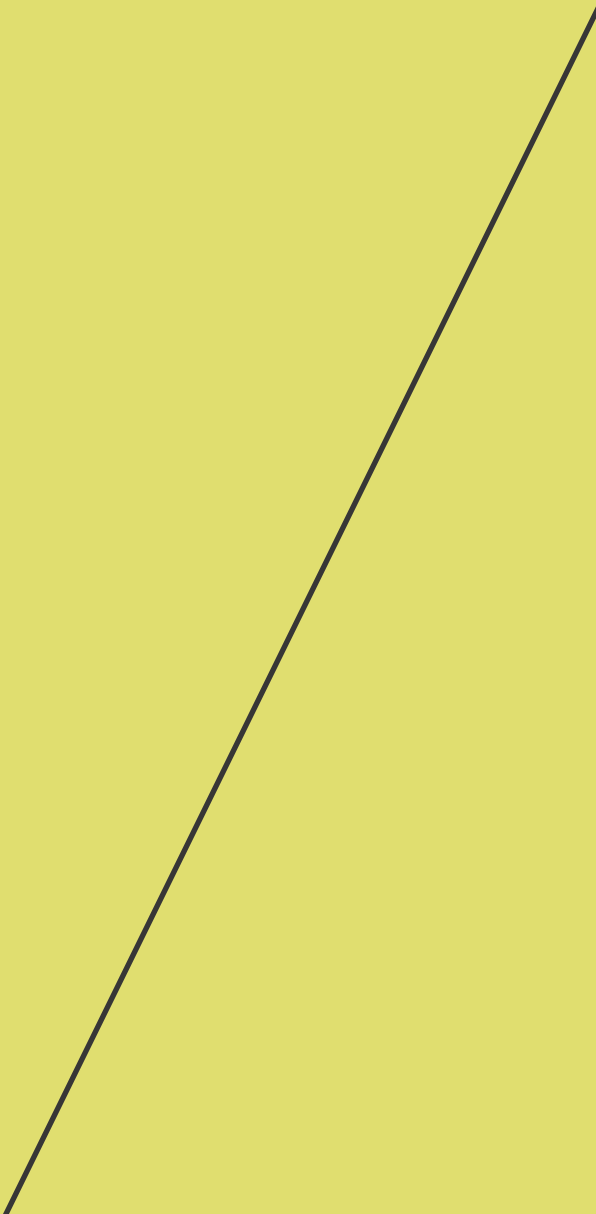
Zie OD 1.3.

Resultaat

Al wie als leraar in het kleuteronderwijs aan de slag gaat met het didactisch kader en de scan rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en interactief voorlezen neemt deel aan een professionaliseringsaanbod dat inspeelt op de reële noden van de leraar in de klas en leraren(teams) aan het stuur zet van het eigen professionaliseringstraject.

3.

**Naar een krachtige
leesomgeving en een
geïntegreerde effectieve
leesdidactiek in het
leerplichtonderwijs**

Strategisch doel 6: Schoolgaande kinderen en jeugd

We maken van het leerplichtonderwijs een krachtige leesomgeving waarbinnen leraren, lerarenteams en directies over alle **instrumenten** beschikken om kwaliteitsvol leesonderwijs te garanderen en aan leesbevordering te werken, inclusief kwaliteitsvolle en aantrekkelijke **leermaterialen**.

Het leerplichtonderwijs is de plaats waar kinderen leren lezen, maar nadien ook vaak hun motivatie om te lezen kwijtraken. Nochtans biedt het leerplichtonderwijs talloze kansen om structureel en inclusief aan leescompetenties te werken en jongeren warm te maken voor lezen. We grijpen die kansen voluit en bouwen een sterke doorgaande leeslijn uit van lager tot secundair onderwijs. We brengen de vele goede praktijken in kaart en werken samen met het onderwijsveld een effectieve leesdidactiek uit met aangepaste professionalisering, omkadering, monitoring en leermaterialen. Samen buigen we de dalende cijfers voor leesvaardigheid en leesmotivatie bij kinderen en jongeren om.

Operationeel doel 6.1

We werken een **geïntegreerd didactisch leeskader** (i.e. begrijpend en technisch lezen en leesmotivatie) uit voor zowel lager- als secundair onderwijs. We besteden bij de uitwerking van de kaders bijzondere aandacht aan de zwakste (technische) lezers en de niet-lezers, maar dagen ook de sterke lezers uit. We zetten extra in op leesmotivatie: leesdidactiek moet leerlingen zin doen krijgen in meer, niet minder lezen.

ACTIE 28

We werken voor alle leraren(teams) in het **lager onderwijs** een onderzoeksgeïnformeerd **didactisch (voor)leeskader** uit waarin technisch en begrijpend lezen en leesmotivatie **geïntegreerd** worden behandeld. Voor de tutores die worden ingezet bij de remediëring van leesproblemen werken we een laagdrempelige versie uit.

We grijpen die kansen voluit en bouwen een sterke doorgaande leeslijn uit van lager tot secundair onderwijs.

Omschrijving	Leraren in het lager onderwijs beschikken nu via de VLOR-sleutels enkel over handvaten voor begrijpend lezen. Problemen bij begrijpend lezen hangen echter vaak samen met problemen met technisch lezen én ze leiden tot een lagere leesmotivatie. Leraren hebben daarom nood aan een geïntegreerd kader, aan de hand waarvan ze hun leesdidactiek op een meer efficiënte manier kunnen vormgeven. We monitoren daarom het gebruik van de VLOR-sleutels voor begrijpend lezen, brengen feedback bij de sleutels en goede praktijken in kaart, en vullen de sleutels aan voor technisch lezen en leesmotivatie. We leggen daarbij ook de link naar de andere drie vaardigheden: luisteren, spreken en schrijven en integreren een aangepaste leesaanpak voor de zwakste lezers (bv. dyslexie). Van dit kader wordt een laagdrempelige versie ontwikkeld voor de tutores die worden ingezet voor remediëring.
Timing	Tegen september 2023.
Trekkers	De ontwikkeling van het kader gebeurt in de schoot van een kenniscentrum (zie SD8), telkens samen met een representatieve groep van leraren, en in nauw overleg tussen o.a. de onderwijsverstrekkers, lerarenopleiders, de educatieve uitgeverijen en de Vlor.
Budget	Zie OD 1.3.
Resultaat	Alle leraren in het lager onderwijs beschikken over een geïntegreerd didactisch kader op basis waarvan ze hun (voor)leesdidactiek kunnen vormgeven. Dankzij het kader spreken ze dezelfde taal als hun collega's binnen hun schoolteam en scholengroep en kunnen ze in team het leesbeleid van hun school vormgeven. De tutores die er met leerlingen aan de slag gaan kunnen terugvallen op hetzelfde kader, in vereenvoudigde vorm.

ACTIE 29

We werken een onderzoeksgeïnformeerd **geïntegreerd didactisch leeskader** uit voor leraren(teams) Nederlands en PAV in het **secundair onderwijs**. Voor alle andere leraren en voor de tutoeren die worden ingezet bij de remediëring van leesproblemen werken we een laagdrempelige versie hiervan uit.

Omschrijving

Ook in het secundair onderwijs is er nood aan een geïntegreerd didactisch leeskader, met inhoudelijke differentiatie afgestemd op deelgroepen ervan. Door het af te stemmen op het didactisch kader van het lager onderwijs, verstevigen we de doorgaande leeslijn en via het kader reiken we de leraar de concrete instrumenten en praktijken aan die nodig zijn om ook op de sleutelmomenten in de leesontwikkeling van jongeren leesmotivatie aan te wakkeren. Van dit leeskader wordt ook een laagdrempelige versie ontwikkeld voor de brede groep van andere leraren en voor de tutoeren die worden ingezet voor remediëring (zie OD 1.2).

Timing

Tegen september 2023.

Trekkers

De ontwikkeling van de kaders gebeurt in de schoot van een kenniscentrum (zie SD8), telkens samen met een representatieve groep van leraren, en in nauw overleg tussen o.a. de onderwijsverstrekkers, lerarenopleiders, de educatieve uitgeverijen en de Vlor.

Budget

Zie OD 1.3.

Resultaat

Alle leraren Nederlands en PAV in het secundair onderwijs beschikken over een geïntegreerd didactisch kader op basis waarvan ze hun leesdidactiek kunnen vormgeven. Alle andere leraren en de tutoeren die met leerlingen aan de slag gaan, kunnen terugvallen op hetzelfde kader, in vereenvoudigde vorm.

ACTIE 30

We werken bij de leeskaders voor lager en secundair onderwijs een bijhorend aanbod uit van **professionalisering**.

Omschrijving	Om leraren te ondersteunen in het gebruik van de didactische leeskaders die ontwikkeld worden, is het essentieel dat er een kwaliteitsvol en duurzaam professionaliseringsaanbod voor hen wordt voorzien, op maat van de leraar, en met aandacht voor de organisatorische en financiële haalbaarheid. Dat aanbod uitdenken en uitrollen dient doordacht te gebeuren, op basis van de algemene criteria van kwaliteitsvolle professionalisering (zie bv. Merchie et al. 2016), na analyse van het bestaande aanbod, en in overleg met actoren zoals de pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleidingen, de Vlor en Iedereen Leest. Daarbij wordt ook het huidige aanbod gescreend op de kwaliteitscriteria die worden vastgelegd. Deze professionalisering incorporeert zowel de didactisch kaders als de scans die worden ontwikkeld (zie Actie 35).
Timing	In het schooljaar 2022-2023 worden een aantal pilootprojecten opgestart in lagere en secundaire scholen, waarbij verschillende formats van professionalisering worden uitgetest en gemonitord. Vanaf 2023 wordt de professionalisering geleidelijk aan opgeschaald.
Trekkers	De voorstudie rond professionalisering (fase 1) gebeurt binnen een kenniscentrum (zie SD8), in nauw overleg tussen de relevante actoren wat professionalisering betreft, waaronder de onderwijsverstrekkers (pedagogisch begeleidingsdiensten), de Vlor en Iedereen Leest. In Fase 2 wordt de operationalisering en monitoring van de pilootprojecten aangestuurd vanuit het kenniscentrum. De aansturing van Fase 3 hangt samen met de formats die worden gehanteerd.
Budget	Zie OD 1.3.

Resultaat

Al wie als leraar in het lager en secundair onderwijs aan de slag gaat met de didactische leeskaders heeft toegang tot een professionaliseringsaanbod dat inspeelt op de reële noden van de leraar in de klas en leraren(teams) aan het stuur zet van het eigen professionaliseringstraject.

Operationeel doel 6.2

We zorgen ervoor dat de **leermaterialen** waar leraren mee aan de slag gaan rijke teksten omvatten en de principes van effectieve leesdidactiek integreren.

ACTIE 31

We werken **samen met de educatieve uitgeverijen** aangepaste leermaterialen uit die de principes van de didactische kaders vertalen naar de klaspraktijk.

Omschrijving

We betrekken de educatieve uitgeverijen van bij de start bij de uitwerking van de didactische leeskaders in de context van het kenniscentrum en leggen op basis van deze kaders handvaten vast voor zowel niet-digitale lesmethodes of handboeken als digitale methodes. We zorgen er door regelmatige afstemming met de educatieve uitgeverijen binnen het kenniscentrum voor dat de leermaterialen beantwoorden aan de principes van effectieve leesdidactiek.

Timing

We betrekken de educatieve uitgeverijen bij de ontwikkeling van de kaders vanaf 2022.

Trekkers

Binnen het kenniscentrum: DOV, samen met vertegenwoordigers van de educatieve uitgeverijen, en onderwijsverstrekkers.

Budget

/

Resultaat

De leermaterialen die worden gebruikt in het lager- en secundair onderwijs integreren de basisprincipes van kwalitatief leesonderwijs en dragen zo bij aan de kwaliteit van het leesonderwijs en de leesvaardigheid en leesmotivatie van kinderen en jongeren.

Operationeel doel 6.3

We zetten in het Leesoffensief extra in op die leeftijdsgroep die het volgens de PISA-resultaten steeds moeilijker heeft met begrijpend lezen en waarvan de leesmotivatie sterk is gedaald, nl. de 15-jarigen en hun medeleerlingen van **de tweede en derde graad van het secundair onderwijs**. Via gerichte acties werken we voor hen nieuw en aantrekkelijk educatief materiaal uit waarmee hun interesse in literair erfgoed en in literatuur als creatief proces wordt geprikkeld.

ACTIE 32

We ondersteunen leraren om op een creatieve manier in hun klas aan de slag te gaan met de **literaire canon**.

Omschrijving	We zetten in op leesbevordering door vanuit Literatuur Vlaanderen in samenwerking met de KANTL dynamisch lesmateriaal (op papier en digitaal) uit te werken waarmee leerlingen op een frisse manier met literair erfgoed aan de slag kunnen in de klas (zie de meerjarenovereenkomst van Literatuur Vlaanderen met KANTL). We ondersteunen leraren daarbij via vormingssessies of inspiratiedagen. Deze actie is inclusief en richt zich uitdrukkelijk op alle leerlingen van de tweede en derde graad, ongeacht hun studierichting. Door gebruik te maken van leermiddelen die vertrekken van de leefwereld van adolescenten, worden leerlingen uit bso, tso, kso en aso warm gemaakt voor literatuur. We verkennen daarbij ook de mogelijkheid om rolmodellen of peters/meters van de literaire canon aan te stellen.
Timing	Vanaf schooljaar 2021-2022.
Trekkers	De KANTL en Literatuur Vlaanderen, in samenwerking met de lerarenopleidingen en de pedagogisch begeleiders Nederlands.
Budget	Reguliere middelen van KANTL / Literatuur Vlaanderen: 100.834 euro (jaarlijks); bijkomende investering: 61.748 euro (jaarlijks).

Resultaat

Leraren van de tweede en derde graad in het secundair onderwijs beschikken over alle instrumenten om hun leerlingen warm te maken voor literair erfgoed. Het materiaal wordt ter beschikking gesteld via literairecanon.be, KlasCement.net en het Archief voor Onderwijs.

ACTIE 33

We werken samen met leraren educatief materiaal uit om in de klas te werken rond **creatief schrijven** en zo de motivatie voor lezen te bevorderen.

Omschrijving

Lezen en schrijven zijn als twee emmers die men uit dezelfde waterput haalt. Ze steunen op dezelfde kennisdomeinen en cognitieve processen om betekenis te genereren, en beide werken tegelijkertijd op elkaar in (Graham et al. 2018). Vrij lezen heeft een bewezen positieve impact op belangrijke aspecten van schrijven zoals inhoud en tekststructuur. Daarnaast toont onderzoek aan dat schrijven binnen een onderwijscontext de algemene leesvaardigheid van beginnende en zwakke lezers en van leerlingen met leerproblemen bevordert, en dat de algemene en inferentiële leesvaardigheid van de andere leerlingen hierdoor versterkt wordt (Jouhar & Rupley 2020). Creatief schrijven kan dus indirect leesbevorderend werken, als men de leerlingen eerst via instructie leert hoe men zonder ondersteuning kan schrijven. Daarna kan creatief schrijven als een manier gezien worden om het leesplezier en het inzicht in literaire teksten te vergroten. Deze methode heeft vooral bij leerlingen uit het secundair onderwijs een substantiële impact (Graham et al. 2018). We werken daarom samen met een klankbordgroep van leraren aantrekkelijk materiaal uit dat in een tweede fase wordt uitgetest en op punt gesteld. Deze actie is inclusief en richt zich uitdrukkelijk op alle leerlingen van de tweede en derde graad, ongeacht hun studierichting.

Timing

Uitwerking in voorjaar 2022; testfase in najaar 2022.

Trekkers	DOV, in overleg met de pedagogisch begeleidingsdiensten, een klankbordgroep van leraren en relevante sociaal-culturele actoren.
Budget	50.000 euro (0,5 VTE plus werkingsmiddelen, voor een ontwikkelaar gedurende een jaar) en 65.000 euro om de leraren van de klankbordgroep deeltijds aan te stellen.
Resultaat	Er zijn voor leraren tweede en derde graad aantrekkelijke lesmodellen en -materialen ter beschikking om creatief schrijven te integreren in hun leesonderwijs. Het materiaal is eenvoudig raadpleeg- en downloadbaar, bv. op KlasCement.net.

Operationeel doel 6.4

We zetten versterkt in op **auteurslezingen, leesresidenties** en **leesambassadeurs op school** als een middel om literatuur zichtbaar en toegankelijk te maken.

ACTIE 34

We stemmen het aanbod van auteurslezingen nog beter af op **de noden van het onderwijsveld** door een betere segmentatie en een nieuwe website. We breiden ook het reguliere aanbod uit met speciale trajecten zoals **leesresidenties op school** met een focus op **zwakke lezers en niet-lezers**.

Omschrijving De auteurslezingen zijn een belangrijk instrument voor leesmotivatie en kunnen adequaat inspelen op een leesbeleid in de school. Ze maken literatuur en lezen zichtbaar en spelen op die manier ook in op de leesomgeving. De leraren in opleiding zijn een belangrijke doelgroep voor auteurslezingen gezien het vliegwieleffect bij hun instroom in het veld. Voor de leerling-focusdoelgroepen is een intensiever traject waarbij een auteur gedurende een langere periode een residentie opneemt binnen een school meer aangewezen in termen van *return on investment*.

Timing Vanaf schooljaar 2021 – 2022.

Trekkers	Literatuur Vlaanderen in samenwerking met Iedereen Leest, en in nauwe afstemming met onderwijsverstrekkers.
Budget	Reguliere middelen van Literatuur Vlaanderen: 500.500 euro (jaarlijks); bijkomende investering om ook leesresidenties mogelijk te maken: 157.500 euro (jaarlijks).
Resultaat	Auteurslezingen en -residenties zijn binnen het ontwikkelde leeskader een alom gekend en gebruikt middel voor scholen om leesmotivatie binnen de klas te versterken.

Operationeel doel 6.5

We reiken leraren en scholen de **instrumenten** aan om hun inspanningen voor leesonderwijs en leesbeleid te monitoren en zichtbaar te maken.

ACTIE 35

We monitoren het gebruik van de **leesscan** in de scholen waar hij reeds werd uitgerold, schalen het gebruik ervan op naar alle Vlaamse scholen en stellen schoolteams zo in staat een 'leesfoto' (leesscan) te maken, hun leesbeleid te monitoren en (verder) vorm te geven. We werken een bijhorend aanbod uit van professionalisering rond leesbeleid.

Omschrijving

Leraren moeten zich in hun leesaanpak gesteund weten door een meer omvattend leesbeleid binnen hun team, school en scholengroep. Samen kritisch reflecteren op het leesonderwijs op school vormt daarbij een belangrijke eerste stap. Via de leesscan reiken we directies een instrument aan om dat reflectieproces in hun school samen met hun lerarenteam en binnen de scholengroep op te starten, als eerste stap in een proces waarbij ze vanuit hun inzicht in de kenmerken van een kwalitatieve leesomgeving, de leescompetentie van hun leraren (kennis, vaardigheden en attitude/motivatatie) en hoe beide het eigenlijke leesonderwijs op school bepalen, de lijnen kunnen uitzetten van een schoolbeleid rond lezen.

Timing

De nieuw te ontwikkelen scan voor het secundair onderwijs wordt in eerste versie opgeleverd tegen najaar 2023.

Trekkers	De ontwikkeling van de leesscan gebeurt in de schoot van het kenniscentrum, in nauw overleg tussen o.a. de onderwijsverstrekkers, de lerarenopleidingen en Iedereen Leest.
Budget	Zie OD 1.3.
Resultaat	De leraren van lagere en secundaire scholen beschikken over een instrument waarmee ze de leesomgeving in hun school kunnen in kaart brengen en reflecteren over hoe ze lezen optimaal kunnen integreren in hun werking.

ACTIE 36

We werken toe naar een breder aanbod van **diagnostische toetsen** voor leraren in het lager en secundair onderwijs, voor het testen van begrijpend lezen.

Omschrijving	In de <i>Onderwijsspiegel</i> van 2020 stelt de Onderwijsinspectie dat de monitoring en opvolging van het niveau van begrijpend lezen van leerlingen een pijnpunt is: “Het ontbreekt de leraren en scholen in Vlaanderen aan instrumenten om na te gaan of het begrijpend lezen ‘op peil’ is” (<i>Onderwijsspiegel</i>: 110). Ook in ‘<i>Van check naar act</i>’ – <i>thematische analyse van de rondetafelgesprekken tijdens de studie- en ontmoetingsdag peiling Nederlands basisonderwijs 2018 (2020)</i> wordt gewezen op de nood aan goede instrumenten met betrekking tot toetsen en effectiviteitsmeting. De nota schuift twee pistes naar voren: “Het aanbod genormeerde toetsen dient geactualiseerd te worden. Ook is er nood aan een leerlingvolgsysteem bij scholen om het begrijpend lezen onderwijs te kunnen monitoren” (2020: 54). Het Leesoffensief kan daarop inspelen door te onderzoeken of een set van diagnostische toetsen voor begrijpend lezen kan worden ontwikkeld die leraren toelaten om het niveau van begrijpend lezen van hun leerlingen in te schatten en er vervolgens remediëring aan te koppelen.
---------------------	--

Voorafgaande afstemming met het steunpunt dat momenteel de Vlaamse centrale toetsen Nederlands uitwerkt voor het vierde en zesde leerjaar lager onderwijs en het tweede en laatste leerjaar secundair onderwijs, is daarbij cruciaal: zo kan onder andere worden bekeken of en hoe de daarbij te ontwikkelen toetsen de opstap kunnen vormen voor een leerlingvolgsysteem waarbinnen de leesontwikkeling van leerlingen afwisselend wordt getoetst via de verplichte populatiebrede afnames en daarnaast via aanvullende diagnostische toetsen die de leraar op eigen initiatief zelf (digitaal) kan afnemen.

Timing

Opstart verkennende oefening in 2022. De opstart van deze verkennende oefening kan best zo snel mogelijk aangevat worden om desgevallend de bijkomende toetsontwikkeling zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de werkzaamheden van het nieuwe steunpunt, dat de bijkomende toetsen zou kunnen inzetten voor het onderzoek naar een overkoepelende meetschaal voor lezen.

Trekkers

DOV in samenwerking met onderzoekers binnen het kenniscentrum (SD8).

Budget

175.00 euro gedurende twee jaar (2022 en 2023). Voor de ontwikkeling van één toets wordt 2 VTE voorzien voor toetsontwikkeling gedurende één jaar, gevolgd door een grootschalig kalibratieonderzoek met aansluitend psychometrische analyses.

Resultaat

Leraren in lager en secundair onderwijs beschikken over een set van gevalideerde toetsen voor begrijpend lezen, waar ze doorheen het jaar gebruik van kunnen maken om het niveau van begrijpend lezen van hun leerlingen te monitoren, en er gericht remediëring aan te koppelen.

ACTIE 37

We maken scholen en leraren meer vertrouwd met wat **leesbevorderingsorganisaties** en **bibliotheken** hen te bieden hebben en zorgen voor een aanbod dat inspeelt op de noden en vragen die leven op school en op de klasvloer. We reiken scholen en leraren **cam-**

campagnemateriaal aan voor leescampagnes, met inbegrip van campagnematerialen van bestaande leesbevorderingsinitiatieven zoals de Voorleesweek en de Jeugdboekenmaand.

Omschrijving	Er is nu al een breed aanbod van leesbevorderingsinitiatieven, georganiseerd door organisaties als Iedereen Leest, de bibliotheken en cultuureducatieve diensten en organisaties. Toch dringen die initiatieven nog te weinig door tot de klasvloer: leraren en directies zijn er onvoldoende mee vertrouwd, of zien de mogelijkheden niet om er effectief op in te pikken en mee aan de slag te gaan. Leesbevorderingsorganisaties en bibliotheken zoeken naar manieren om hun aanbod nog beter af te stemmen op de noden van de onderwijssector en breder bekend te maken. Via deze actie gaan we eerst het gesprek aan met een klankbordgroep van leraren en directies, om duidelijker in kaart te brengen waar de noden en uitdagingen precies liggen en via welke kanalen idealiter met de scholen en leraren wordt gecommuniceerd. Vervolgens werken we een plan van aanpak uit dat ook aansluit bij het algemene didactische kader rond lezen dat binnen het Leesoffensief wordt uitgewerkt en zo een versterking vormt van het leesbeleid van de school.
Timing	2022
Trekkers	Iedereen Leest en de openbare bibliotheken, in overleg met de onderwijsverstrekkers, de educatieve uitgeverijen, de communicatiedienst van DOV en CANON Cultuurcel.
Budget	Binnen het operationele luik van het Leesoffensief (SD8).
Resultaat	Scholen en leraren zijn op de hoogte van het aanbod rond leesbevordering, dat maximaal is afgestemd op hun noden en vragen. Scholen en leraren kunnen inpikken op dat aanbod in het kader van hun eigen leesbeleid (op Vlaams niveau: Voorleesweek, Jeugdboekenmaand, de Leesjury (Iedereen Leest); op lokaal niveau: georganiseerd door de bibliotheek of lokale leesbevorderingspartners). Ze brengen het aanbod via interne leescampagnes ook onder de aandacht van hun leerlingen. Scholen en leraren kunnen daarnaast terugvallen op campagnemateriaal om ook eigen leescampagnes op te zetten in hun school of klas.

Operationeel doel 6.6

De **onderwijsinspectie** neemt bij haar schooldoorlichtingen systematisch de leesdidactiek van leraren en het leesbeleid van scholen onder de loep en rapporteert hierover jaarlijks in de Onderwijsspiegel.

ACTIE 38

We vragen de onderwijsinspectie om de leesdidactiek en het leesbeleid in Vlaanderen mee te **monitoren**.

Omschrijving

In de loop van 2019 werden, mee in reactie op de dalende leerlingprestaties voor begrijpend lezen in verschillende onderzoeken, 113 lagere scholen en 20 secundaire scholen doorgelicht op het vlak van hun begrijpend leesonderwijs op school- en klasniveau. Het onderzoek leverde een gemengd beeld op (er zijn scholen die sterk inzetten op begrijpend lezen, maar ook scholen waar het begrijpend leesonderwijs niet voldoet), en één van de conclusies die werd getrokken was dat professionalisering en sensibilisering van leraren op het vlak van leesvaardigheid onontbeerlijk is. De onderwijsinspectie voegde daaraan toe dat alvast hun onderzoek als een sensibiliseringsoefening kon worden beschouwd: “de betrokken leraren, vakgroepen en scholen werden gestimuleerd om na te denken over het begrijpend leesonderwijs. Het belang van taalgericht vakonderwijs werd onder de aandacht gebracht, ook bij leraren van niet-taalklassen” (Onderwijsspiegel 2020: 113). Het Leesoffensief vraagt de Onderwijsinspectie de komende 9 jaar leesdidactiek en leesbeleid mee op te nemen als een extra focus op systeem- of schoolniveau én op de klasvloer (substantief onderzoek) – omwille van de sensibiliserende kracht ervan, maar ook omdat de monitoring die door de Onderwijsinspectie gebeurt, belangrijke en *up-to-date* input kan aanleveren bij de uitrol van het Leesoffensief.

Timing

Vanaf 2021-2022 tot 2029-2030.

Trekkers

Onderwijsinspectie.

Budget

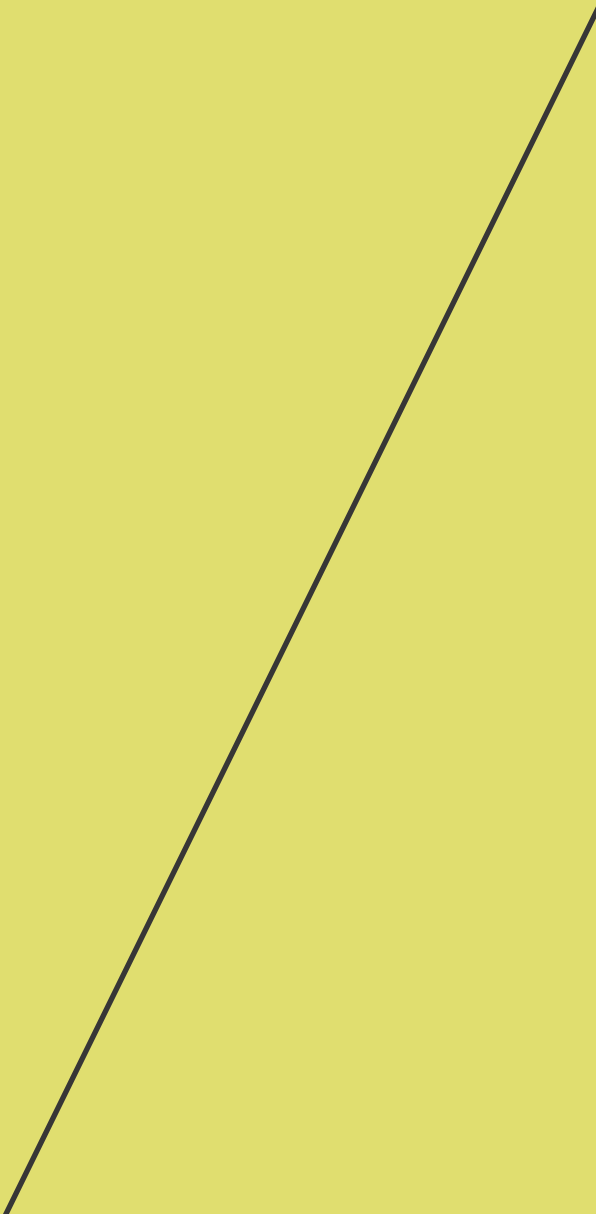
Binnen reguliere middelen

Resultaat

De leesdidactiek van leraren en het leesbeleid van scholen wordt systematisch gemonitord en via de Onderwijsspiegel in kaart gebracht. Via de doorlichtingen worden de scholen en leraren ook verder gesensibiliseerd rond het belang van leesbeleid en leesonderwijs.

4.

**Voluit inzetten op de
expertise en leesmotivatie
van kinderbegeleiders- en
leraren-in-opleiding**

Strategisch doel 7: Inzetten op de toekomst

We versterken de vaardigheden van alle **toekomstige kinderbegeleiders en leraren** op het vlak van taalstimulering, vroeggeletterdheid en/of (voor)leesdidactiek.

Inzetten op kinderbegeleiders- en leraren-in-opleiding is inzetten op de toekomst. Het is daarom essentieel dat zij de nodige expertise krijgen aangereikt én dat ook bij hen de leesmotivatie wordt aangewakkerd. De opleidingen tot kinderbegeleider en leraar vormen daarom idealiter zelf krachtige leesomgevingen, gebaseerd op een duidelijke en expliciete visie op leesbevordering.

Operationeel doel 7.1

We versterken de kennis en vaardigheden rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en interactief voorlezen bij **kinderbegeleiders- en kleuterleid(st)ers-in-opleiding**.

ACTIE 39

We bewaken samen met de onderwijsverstrekkers en opleidingsverantwoordelijken de kennis en vaardigheden die leerlingen meekrijgen rond taalstimulering en vroeggeletterdheid in de **opleidingen die toeleiden naar kinderbegeleiding** (o.a. 7e jaar Kinderzorg (bso), Kinderbegeleider duaal en Begeleider in de kinderopvang-modulair (bso), de toekomstige professionalisering voor opvangmoeders (voorzien tegen 2024), de opleidingen binnen het nieuwe studiedomein Maatschappij en Welzijn, en de professionele bachelors Pedagogie van het jonge kind, Gezinswetenschappen en Sociaal werk).

Omschrijving

Het is essentieel dat kinderbegeleiders- en kleuterleid(st)ers-in-opleiding de nodige kennis en vaardigheden krijgen aangereikt rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen. We gaan daarom het gesprek aan met de pedagogisch begeleidingsdiensten van de onderwijsverstrekkers (bso en tso) en de opleidingsverantwoordelijken van de bacheloropleidingen en bepleiten het belang van een versterkte inzet op taalstimulering, vroeggeletterdheid en (interactief) voorlezen. We reiken hen de adviezen van Kind en Gezin aan rond taalstimulering, versterken hun kennis en vaardigheden m.b.t. taalontwikkeling en taalstimulering aan de hand van de digitale leermodule, en verwijzen hen door naar Iedereen Leest voor een handleiding rond taalstimulering en voorlezen.

Timing

Schooljaar 2021-2022.

Trekkers	DOV en Opgroeien, in samenwerking met Iedereen Leest, de pedagogisch begeleidingsdiensten van de onderwijsverstrekkers en VLHORA.
Budget	/
Resultaat	De opleidingen voor kinderbegeleiders besteden voldoende aandacht aan taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen, waardoor hun leerlingen en studenten goed voorbereid aan hun beroepsloopbaan beginnen.

ACTIE 40

We bewaken met de opleidingsverantwoordelijken de kennis en vaardigheden die leraren kleuteronderwijs meekrijgen rond taalstimulering en vroeggeletterdheid in de **bachelor kleuteronderwijs**, via het didactisch kader rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen dat tegen de start van het schooljaar in 2023 wordt uitgewerkt.

Omschrijving	Het is essentieel dat kleuterleid(st)ers-in-opleiding de nodige kennis en vaardigheden krijgen aangereikt rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen. We gaan daarom in gesprek met de opleidingsverantwoordelijken van deze bacheloropleidingen en bekijken met hen hoe ze versterkt kunnen inzetten op taalstimulering, vroeggeletterdheid en (interactief) voorlezen. We werken in de loop van 2022 en 2023, in overleg met de opleidingen en samen met een groep van kleuterleid(st)ers het didactisch kader rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen uit (zie OD 1.3) en integreren het niet alleen bij diegenen die al tewerkgesteld zijn in het kleuteronderwijs, maar ook in de opleidingen. We zorgen daarnaast voor een brede verspreiding van de adviezen van de onderwijsexperten in functie van de taalscreening op vijf jaar die ingaat vanaf 2021-2022.
Timing	Vanaf het schooljaar 2021-2022; opleveren van didactisch kader tegen september 2023.
Trekkers	DOV, in samenwerking met Iedereen Leest, de pedagogisch begeleidingsdiensten van de onderwijsverstrekkers en VLHORA.

Budget

/

Resultaat

De opleidingen voor kleuterleid(st)ers besteden voldoende aandacht aan taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen, waardoor hun studenten goed voorbereid in het onderwijs starten.

Operationeel doel 7.2

Studenten leraar lager onderwijs, Nederlands en PAV wordt bij instroom duidelijk gemaakt dat leesonderwijs een belangrijk onderdeel vormt van hun opleiding, en dat zelf goed, graag en veel lezen een vereiste is om een goede leerkracht Nederlands te zijn.

ACTIE 41

We bekijken samen met de lerarenopleidingen hoe de **boodschap** dat zelf goed, graag en veel lezen een belangrijke eigenschap is van een goede leraar, luider kan weerklinken. We werken samen met hen ook een **remediëringspakket** uit voor studenten die bij de Instaptoets Lerarenopleiding ondermaats scoren op het vlak van begrijpend lezen.

Omschrijving

Leraren in het lager onderwijs en leraren Nederlands en PAV in het secundair onderwijs moeten professionele leesbevorderaars worden. Dat lukt niet als ze zelf niet goed, graag en veel lezen. Toch zijn steeds minder Vlaamse leraren-in-opleiding zelf lezers, wat de lerarenopleidingen voor grote uitdagingen stelt (T'Sas 2019, Vansteelandt 2020). Duidelijke communicatie over het belang van lezen naar instromende studenten toe en ondersteuning bij slechte resultaten op de Instaptoets kunnen, samen met een krachtige leesomgeving (zie OD 7.5), geïnteresseerde en instromende studenten op weg helpen om alsnog enthousiaste lezers te worden. We nemen die boodschap ook mee in de Leesoffensief-communicatiecampagne.

Timing

Opstart gesprekken met lerarenopleidingen in het najaar van 2021; uitwerking van het remediëringspakket in het voorjaar van 2022.

Trekkers

DOV, in overleg met de lerarenopleidingen, via VLHORA en VLIR.

Budget	50.000 euro (0,5 VTE plus werkingsmiddelen) voor de uitwerking van het remediëringspakket.
Resultaat	Iedereen die leraar wil worden in het lager onderwijs, of die leraar Nederlands of PAV wil worden in het secundair onderwijs is zich bewust van het grote belang van lezen (goed, graag, en veel lezen). Wie bij instroom in de professionele bacheloropleidingen leraar op de Instaptoets Lerarenopleiding slecht scoort voor leesvaardigheid, krijgt een remediëringspakket aangeboden.

Operationeel doel 7.3

Toekomstige leraren lager onderwijs, Nederlands en PAV wordt via het (voor) leeskader dat ontwikkeld wordt voor het lager en secundair onderwijs de finesses van een **geïntegreerde effectieve leesdidactiek** aangeleerd als onderdeel van hun curriculum.

ACTIE 42

We integreren het **(voor)leeskader** dat ontwikkeld wordt voor de leraren lager onderwijs en Nederlands en PAV in het secundair onderwijs ook in de **lerarenopleidingen**.

Omschrijving	De geïntegreerde didactische kaders die tegen september 2023 ontwikkeld worden voor leraren lager en secundair onderwijs (zie OD 6.1) worden idealiter geïntegreerd in de curricula van de lerarenopleidingen. Zo stappen alle nieuwe leraren lager onderwijs, Nederlands en PAV het onderwijs in met dezelfde inzichten en handvaten voor effectieve (voor)leesdidactiek als degene waarover hun collega's beschikken.
Timing	Timing – Vanaf academiejaar 2023-2024.
Trekkers	DOV in overleg met de lerarenopleidingen, via VLHORA en VLIR.
Budget	/

Resultaat

Toekomstige leraren lager onderwijs, Nederlands en PAV (secundair onderwijs) beheersen van bij de start van hun onderwijsloopbaan de principes van geïntegreerde effectieve leesdidactiek en spreken hierdoor dezelfde taal als de *in-service* leraren wat leesdidactiek betreft.

Operationeel doel 7.4

We sensibiliseren **alle toekomstige leraren secundair onderwijs** over het belang van lezen en reiken hen handvaten aan voor het stimuleren van leesvaardigheid en leesmotivatie in hun lessen: lezen doe je immers in *élk* vak.

ACTIE 43

We bouwen via een **laagdrempelige versie van het leeskader** in *alle* lerarenopleidingen secundair onderwijs basisinformatie in over hoe leraren lezen kunnen integreren in hun lessen.

Omschrijving

De Taalraad Begrijpend Lezen gaf het in haar rapport *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie* (2019) al aan: begrijpend lezen mag geen geïsoleerde plaats innemen in het onderwijs, het is niet alleen een taak van taalleraren. Ook binnen de andere vakken speelt goed en begrijpend lezen een rol, ook daar kunnen de leesvaardigheden en leesmotivatie van leerlingen worden aangescherpt. De vraag naar meer aandacht voor de taalcompetenties van leraren ligt al langer op tafel: in haar nota *De taalcompetente leraar* schetst de Taalunie alvast een breder referentiekader voor taalcompetenties van leraren. De lerarenopleidingen hebben hier een belangrijke rol te spelen. In zijn rapport over de leesmotivatie in de Vlaamse lerarenopleidingen schuift Jan T'Sas (2019: 68) “synergie en samenwerking met de niet-taalkvakken” dan ook naar voren als één van de speerpunten om een breed draagvlak rond lezen te creëren. In deze actie bieden we alle lerarenopleidingen een gemeenschappelijk en onderzoeksgeïnformeerd instrument aan om aandacht voor lezen te integreren in hun aanbod. Elke leraar wordt zo een taalstimulerende leraar.

Timing	De laagdrempelige versie van het leeskader wordt samen met de leeskaders voor het secundair onderwijs opgeleverd in september 2023 (zie OD 1.3) en kan vanaf dan ook deel gaan uitmaken van de lerarenopleidingen.
Trekkers	DOV, in samenwerking met VLHORA en VLIR.
Budget	Zie OD 1.3.
Resultaat	Alle lerarenopleidingen voor leraar secundair onderwijs beschikken over een laagdrempelig, onderzoeksgeïnformeerd leeskader waarmee ze hun leraren-in-opleiding kunnen stimuleren en inspireren om waar mogelijk lezen te integreren in hun lessen en zo bij te dragen tot de algemene versterking van de leesvaardigheid en leesmotivatie van de leerlingen. Dat kader sluit aan bij de meer uitgewerkte didactische kaders voor effectieve leesdidactiek waar de leraren Nederlands en PAV mee aan de slag gaan in hun onderwijspraktijk. Hierdoor spreken alle leraren dezelfde taal en kunnen ze samen team vormen op school om de leesvaardigheid en leesmotivatie van leerlingen te verbeteren.

Operationeel doel 7.5

Elke lerarenopleiding zorgt voor een **krachtige leesomgeving** gedurende de hele opleiding.

ACTIE 44

We sporen **lerarenopleidingen, leesbevorderingsorganisaties en bibliotheken** aan om af te stemmen over hoe ze kunnen komen tot een krachtige leesomgeving en meer samenwerking.

Lerarenopleidingen zijn vanaf dag
één krachtige leesomgevingen

Omschrijving	Bibliotheken en leesbevorderingsorganisaties hebben een uitgebreid en aantrekkelijk aanbod, ook voor studenten in opleiding. Lerarenopleiders geven echter aan dat ze de vele leesbevorderingsinitiatieven van de cultuursector en het lokale bestuursniveau wel waarderen, maar ze “voelen zich daarbij niet allemaal voldoende betrokken of geïnformeerd, en sommigen missen de rode draad in wat er allemaal wordt aangeboden” (T’Sas 2019: 4). We brengen leesbevorderingsorganisaties, bibliotheken en lerarenopleidingen samen om structurele samenwerkingsvormen te verkennen en van de lerarenopleidingen krachtige leesomgevingen te maken.
Timing	Najaar 2021 en voorjaar 2022.
Trekkers	Iedereen Leest en VVBAD, in samenwerking met de lerarenopleidingen, via VLHORA en VLIR.
Budget	Binnen het operationele luik van het Leesoffensief (SD8).
Resultaat	Lerarenopleidingen zijn vanaf dag één krachtige leesomgevingen: ze hebben structurele samenwerkingsverbanden met de bibliotheek, zodat toekomstige leraren tijdens hun opleiding door en door vertrouwd raken met de werking, de collecties en het educatieve aanbod van de bibliotheek. Ze halen de banden ook nauwer aan met leesbevorderingsorganisaties zoals Iedereen Leest.

Operationeel doel 7.6

Lerarenopleidingen werken over de eigen onderwijsinstellingen heen toe naar een **gedeelde** en **expliciete visie** op hoe ze zelf aan leesbevordering doen en met leesdidactiek omspringen. Ze wisselen nadien hun ervaringen hierrond uit via **systematisch overleg**.

ACTIE 45

We starten **lerende netwerken** op tussen de professionele lerarenopleidingen en educatieve masters om samen toe te werken naar een expliciete visie op hoe leesbevordering en leesdidactiek worden geïntegreerd in de lerarenopleidingen en uitwisseling van ervaringen en goede praktijken te stimuleren.

Omschrijving

Er worden nu al waardevolle inspanningen geleverd door de lerarenopleidingen om studenten te motiveren voor lezen, maar deze inspanningen lijken vooral op impliciete basis te gebeuren: “De verankering van leesbevordering in curricula (taal- en niet-taalvakken) lijkt weinig structureel en formeel, waardoor ze kwetsbaar is, zeker wanneer curricula worden hervormd en prioriteiten veranderen” (T’Sas 2019: 69). Het uitwerken van een expliciete visie op leesbevordering (idealiter als onderdeel van een breder taalbeleid) kan ervoor zorgen dat leesbevordering sterker verankerd wordt. Lerarenopleiders geven daarbij zelf aan dat “bredere samenwerking binnen en buiten de eigen onderwijsinstelling primordiaal is” (T’Sas 2019: 69). Via lerende netwerken met zowel lerarenopleiders van de professionele bacheloropleidingen als van de educatieve masters wordt deze visie *bottom-up* uitgewerkt en over de grenzen van instellingen en opleidingen heen, in dialoog met actoren zoals Iedereen Leest en de bibliotheken. De lerende netwerken vormen tevens de start van structureel overleg tussen de lerarenopleiders over ervaringen en goede praktijken op het vlak van leesbevordering en leesdidactiek. In een minimaal scenario starten we deze duurzame lerende netwerken op samen met alle lerarenopleiders Nederlands en met de programmaverantwoordelijken van alle lerarenopleidingen; in een maximaal scenario sluiten ook de lerarenopleiders van andere vakken aan.

Timing

Opstart 1 januari 2022.

Trekkers

VLHORA en VLIR.

Budget

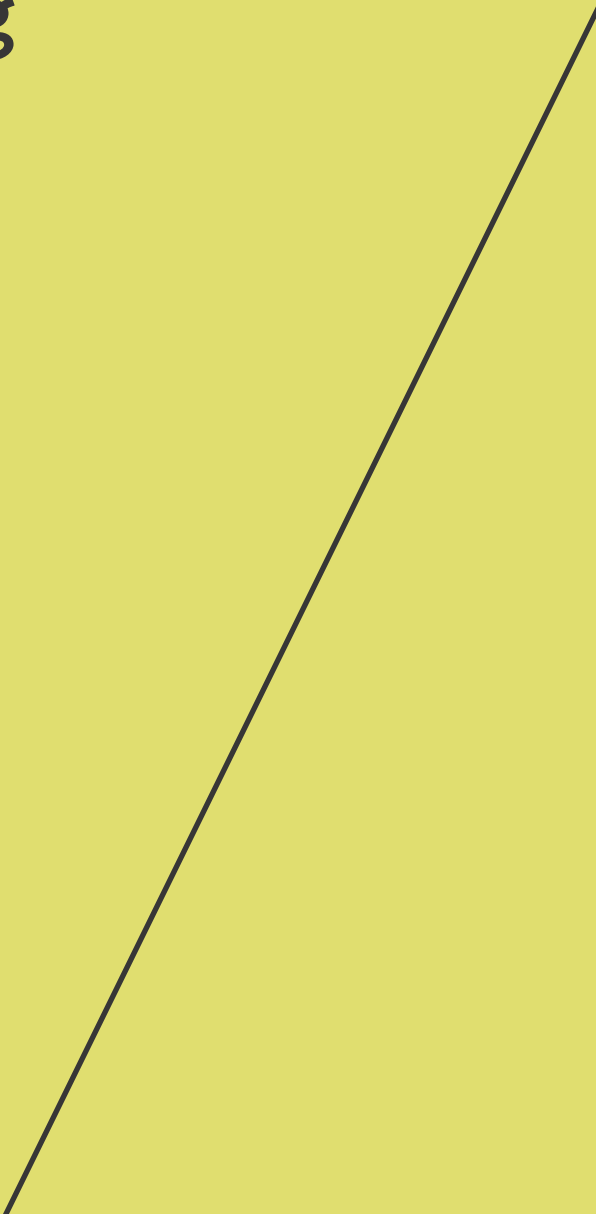
Duurzame financiering uit te werken afhankelijk van de werkwijze die wordt gehanteerd. Minimaal scenario: centrale coördinatie: 100.000 euro (1 VTE plus werkingsmiddelen) en 50.000 euro per lerend netwerk (0,5 VTE ondersteuning plus werkingsmiddelen).

Resultaat

De lerarenopleidingen in Vlaanderen hebben een gedeelde en expliciete visie op hoe zij aan leesbevordering willen doen binnen hun opleidingen en hoe ze leesdidactiek integreren in hun werking. Ze delen op structurele basis ervaringen en goede praktijken en versterken zo samen het leesonderwijs van de leraren van de toekomst.

5.

**De operationalisering
van het Leesoffensief:
een onderzoeks-
geïnformeerde en
praktijkgerichte
langetermijninspanning**

Strategisch doel 8: Onderzoek, coördinatie en operationalisering

We zorgen voor een **coherente aansturing** en maken van het Leesoffensief een **breed gedragen, onderzoeksgeïnformeerde** en **praktijkgerichte langetermijninspanning**.

Lezen is geen project. De urgentie is groot en de omvang van de uitdaging waar we voor staan vraagt een brede, langdurige en goed gecoördineerde inspanning. Willen we versnippering tegengaan, dan kunnen we niet langer in hokjes denken: het is essentieel dat er beleidsdomeinoverstijgend wordt gewerkt om de coördinatie en uitrol van dit actieplan waar te maken, op een systemische, onderzoeksgeïnformeerde en participatieve manier.

Operationeel doel 8.1

We verzekeren de **coherentie, daadkracht** en **gedragenheid** van het Leesoffensief via een drieluik dat samen één ecosysteem vormt dat de operationalisering van de actie-agenda realiseert, het onderzoeksluik van het Leesoffensief borgt en alle actoren verbindt: een ambtelijke werkgroep, een kenniscentrum, en een adviesraad.

ACTIE 46

We stellen een **ambtelijke werkgroep** samen die de coördinatie opneemt van de operationalisering van de brede waaier van acties die door het Leesoffensief naar voren worden geschoven en die de coherentie ervan bewaakt.

Omschrijving

De ambtelijke werkgroep vormt de machinekamer van het Leesoffensief en overziet de volledige breedte van het Leesoffensief. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van minstens de centraal betrokken beleidsdomeinen: Onderwijs, Cultuur en Welzijn. De werkgroep stemt regelmatig af met zowel het kenniscentrum achter het Leesoffensief als met de adviesraad. De coördinator van de ambtelijke werkgroep maakt deel uit van de adviesraad (Actie 48): zij of hij informeert de adviesraad over de vorderingen van het Leesoffensief en houdt via de adviesraad de vinger aan de pols van wat leeft op het terrein. Samen met de voorzitter van de adviesraad en de coördinator van het kenniscentrum vormt de coördinator van de ambtelijke werkgroep de motor van het Leesoffensief. De ambtelijke werkgroep rapporteert jaarlijks over de stand van zaken van het Leesoffensief aan de Commissies Onderwijs, Cultuur en Welzijn van het Vlaams parlement dat de uitvoering van de actie-agenda controleert.

Timing	Zo snel mogelijk in voorbereiding op de opstart van de eerste initiatieven.
Trekkers	DOV en DCJM.
Budget	5 VTE (te verdelen onder de domeinen Onderwijs (2 VTE), Cultuur (1 VTE) en Welzijn (1 VTE), plus coördinator).
Resultaat	Er is een vaste groep van ambtenaren die de operationalisering van het Leesoffensief opvolgt, coördineert en jaarlijks rapporteert aan de overheid. Via regelmatig overleg met het kenniscentrum en de adviesraad wordt afstemming gegarandeerd.

ACTIE 47

We starten een **kenniscentrum** dat verantwoordelijk is voor de duurzame onderzoeksmatige basis van het Leesoffensief en de monitoring van de effectiviteit en efficiëntie ervan. We verzekeren de gedragenheid ervan door de bevoegde overheidsdepartementen en de stakeholders telkens nauw te betrekken bij de conceptualisering en uitrol van de onderzoeksinitiatieven.

Omschrijving	Het kenniscentrum stuurt langdurig, praktijkgericht en participatief onderzoek aan over leesvaardigheid en leesmotivatie in Vlaanderen, waarbij lezen wordt gezien als een complexe competentie die onlosmakelijk verbonden is met andere vaardigheden als spreken, luisteren en schrijven. Binnen het kenniscentrum wordt maximaal ingezet op participatie en kennisdeling tussen centrale partners in het Leesoffensief, waaronder Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest, de onderwijsverstrekkers en pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleidingen, de bibliotheek- en de uitgeverijensector. De onderzoeksagenda wordt samen met de ambtelijke werkgroep en de adviesraad vastgelegd in een meerjarenbeleidsplan (telkens van 3 jaar – 3/6/9) zodat de diverse onderzoekslijnen elkaar aanvullen en versterken.
---------------------	---

Het kenniscentrum focust op ❶ de uitwerking van (voor) leeskaders en -scans op maat van de verschillende doelgroepen; ❷ praktijkgericht onderzoek naar de implementatie van de kaders en scans (bv. in de klas, in de kinderopvang, in een socio-culturele organisatie) en monitoring van de resultaten; ❸ de onderzoeksmatige ondersteuning van de vormings- en professionaliseringstrajecten die bij de kaders en scans worden opgestart en de monitoring ervan; ❹ de replicatie van internationaal leesonderzoek in de Vlaamse context, o.a. via gericht interventieonderzoek; ❺ de actualisering van data rond het koop-, leen- en leesgedrag van de Vlaming.

Het kenniscentrum rapporteert jaarlijks aan de overheid. Het onderhoudt contacten met internationale kennispartners en fungeert als aanspreekpunt van de overheid voor adviezen rond leesbeleid (bv. in het kader van bijkomende projectmatige impulsen die raken aan leesbevordering en leesvaardigheid).

Timing

Zo snel mogelijk in voorbereiding op de opstart van de eerste onderzoeksinitiatieven. Er wordt met meerjarenplannen van drie jaar gewerkt (3-6-9).

Trekkers

DOV en DCJM, samen met onderzoekers. Literatuur Vlaanderen / Iedereen Leest fungeert als trekker voor wat betreft de aspecten leesomgeving, leesmotivatie en kennis van het aanbod kinder- en jeugdliteratuur.

Budget

Het budget voor de uitwerking van de kaders en scans is begroot in OD 1.3. Voor de resterende onderzoeksopdrachten moet een nauwkeurige begroting worden opgemaakt in een voorstudie, mee op basis van de prioritering die wordt vastgelegd. Er is een substantieel en structureel budget nodig om de langetermijnaanpak van het Leesoffensief te realiseren.

Resultaat

Het Leesoffensief vaart niet blind, maar onderzoeksgeïnformeerd en doelgericht. Nauwkeurige monitoring maakt het Leesoffensief wendbaar, de participatieve insteek van het centrum maakt het gedragen, de praktijkgerichte benadering zorgt voor focus, nl. op de lezer en op de leesbevorderaars zelf.

ACTIE 48

We stellen een **adviesraad** samen die als klankbord fungeert voor het Leesoffensief en via een brede groep van stakeholders de expertise rond leesvaardigheid en leesbevordering domeinoverschrijdend samenbrengt.

Omschrijving

De adviesgroep stelde de afgelopen maanden vast dat breed, domeinoverschrijdend overleg rond lezen de vele perspectieven op lezen samenbrengt en tot een vruchtbare dialoog leidt. De adviesgroep beveelt dan ook aan om de continuering van een dergelijk breed-maatschappelijk overleg te verzekeren via de opstart van een adviesraad die fungeert als klankbord van het Leesoffensief en de ambtelijke werkgroep toelaat de vinger aan de pols te houden. De adviesraad bestaat uit o.a. lerarenopleiders en vakdidactici, onderwijsverstrekkers, leesbevorderingsorganisaties, relevante maatschappelijke actoren (bv. bibliotheekwereld, uitgeverijen, socio-culturele organisaties), vertegenwoordiging van de VLOR, het Boekenoverleg en – via de coördinator van de ambtelijke werkgroep – van de departementen O&V, CJM en van Opgroeien. Via de Taalunie zoekt deze adviesraad naar mogelijke synergieën met het Nederlandse Leesoffensief.

Timing

Zo snel mogelijk in voorbereiding op de opstart van de eerste initiatieven.

Trekkers

DOV en DCJM.

Budget

Binnen reguliere middelen.

Resultaat

De adviesraad fungeert als breed-maatschappelijk klankbord bij de uitrol van het actieplan.

ACTIE 49

We besteden doorheen het Leesoffensief expliciet aandacht aan de **vertaalslag** van successen, goede praktijken en (onderzoeks)resultaten naar de **gebruiker** en naar de **leermaterialen**.

Omschrijving	De uitdagingen waar het Leesoffensief voor staat zijn groot en de weg die moet worden afgelegd is lang. Het zal belangrijk zijn de komende jaren het einddoel – meer, beter en liever lezen – voor ogen te houden en vol te houden. De ambtelijke werkgroep en het kenniscentrum bewaken daarom samen de vertaalslag van de successen en resultaten van het Leesoffensief naar de maatschappij en naar specifieke doelgroepen. Het kenniscentrum bewaakt de toegankelijkheid en doorstroming van onderzoeksresultaten, ook met betrekking tot de leermaterialen die door de educatieve uitgeverijen worden uitgewerkt. Het kan zo wegen op de integratie van een effectieve leesdidactiek en kwalitatieve tekstfragmenten in de leermaterialen.
Timing	Doorlopend.
Trekkers	Ambtelijke werkgroep en kenniscentrum.
Budget	Binnen het werkingsbudget van de werkgroep en het kenniscentrum.
Resultaat	Het Leesoffensief toont aan de maatschappij wat de inspanningen die worden geleverd aan resultaten opleveren en stimuleert zo kennisdeling en expertiseopbouw. De vertaalslag van de didactische kaders naar de leermaterialen versterkt de onderzoeksmatige onderbouwing ervan en ondersteunt het gebruik van effectieve leesdidactiek in de klas.

Operationeel doel 8.2

We werken een geschikt model uit om de coherentie van de vormings- en professionaliseringstrajecten rond lezen te bewaken en werken daartoe op basis van de leeskaders en scans de criteria uit voor een **Leesoffensief-kwaliteitslabel voor vorming en professionalisering**.

ACTIE 50

We ontwikkelen een Leesoffensief-kwaliteitslabel voor vorming en professionalisering rond lezen.

Omschrijving	Doorheen het geschetste actieplan is duidelijk geworden dat de nood aan expertiseopbouw en kennisdeling rond lezen groot is: onder andere tutoren, kinderbegeleiders, leraren en bibliotheekmedewerkers hebben nood aan kwalitatieve ondersteuning. De grootschalige uitbouw van kwalitatieve vormings- en professionaliseringstrajecten rond leesvaardigheid en leesbevordering in het algemeen vormt een belangrijke uitdaging van het Leesoffensief, die niet los kan worden gezien van bredere uitdagingen rond professionalisering in Vlaanderen. Het uitdenken van een adequaat model om de coherentie en kwaliteit van de vormings- en professionaliseringstrajecten rond lezen te bewaken vormt evenzeer een uitdaging. Een Leesoffensief-kwaliteitslabel voor vormings- en professionaliseringstrajecten die aan de slag gaan met de kaders die worden uitgewerkt rond leesvaardigheid en leesbevordering kan daarbij een belangrijke hefboom vormen. We werken daarom in aanvulling op de kaders en scans een Leesoffensief-kwaliteitslabel uit en een werkwijze om de toekenning en monitoring ervan te coördineren.
Timing	Tegen eind 2023, samen met de oplevering van de kaders en scans.
Trekkers	De ambtelijke werkgroep en het kenniscentrum, waarbinnen de relevante partners prioritair betrokken worden, o.a. de leesbevorderingsorganisaties, de pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleiders, in dialoog met het brede veld van nascholingspartners in Vlaanderen.
Budget	Uitwerking binnen het werkingsbudget van de werkgroep en het kenniscentrum. Nog te bepalen welk budget nodig is voor de opvolging ervan (toekenning en monitoring).
Resultaat	We beschikken over een Leesoffensief-label dat de aanbieders van vormings- en professionaliseringstrajecten toelaat zich te profileren en voor de gebruiker duidelijk herkenbaar is en de inhoudelijke kwaliteit van de vorming of professionalisering borgt. De toekenning en monitoring ervan is helder en wordt op Vlaams niveau gecoördineerd.

Afkortingen

Afkorting	Volledige benaming
CB	Consultatiebureau Kind en gezin
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
DJCM/CJM	Departement Cultuur, Jeugd en Media
DOV/O&V	Departement Onderwijs en Vorming
KANTL	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren
LOP	Lokaal OverlegPlatform
MeMoQ	Metten en Monitoren van de pedagogische kwaliteit (Q) van kinderopvang van baby's en peuters
Opgroeien	Agentschap Opgroeien
PAV	Project algemene vakken
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLOR	Vlaamse Onderwijsraad
VVBAD	Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie vzw
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw

Noten

1 **Lezen** is een complexe competentie of cluster van *kennis* (bv. grammatica, tekst-structuur, woordenschat, achtergrondkennis, metacognitie), *vaardigheden* (vlot technisch kunnen lezen, begrijpend lezen) en *attitudes* (motivatie en zelfvertrouwen) (gebaseerd op *Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw*, 2017). Wanneer we in dit advies de term ‘leesvaardigheid’ gebruiken, doelen we in de eerste plaats op technisch en begrijpend lezen, maar deze kunnen dus onmogelijk los worden gezien van de kennis- en attitudecomponent. **Leesmotivatie** kan intrinsiek of extrinsiek zijn. Wie intrinsiek gemotiveerd is, leest omdat hij of zij lezen op zich een leuke of interessante activiteit vindt; wie extrinsiek gemotiveerd is om te lezen, doet het om bv. iemand anders te plezieren, of omdat het moet voor een taak. Hoe sterker de intrinsieke motivatie om te lezen, hoe groter de kans dat je graag en veel leest (Ryan & Deci 2000).

2 De stuurgroep bracht expertise samen uit verschillende domeinen (onderwijs, onderzoek, het brede socio-culturele veld, welzijn, bibliotheken, uitgeverijen, jeugdwerk) en reikte telkens voor elk actieterrein thema’s en discussiepunten aan, die vervolgens verder werden besproken binnen de kerngroep. De resultaten van de bespreking in de kerngroep werden telkens teruggekoppeld naar de stuurgroep, die dan als finaal klankbord fungeerde. Maakten deel uit van de stuurgroep: Iene Bocken, Hind Fraihi, Jona Hebbrecht, Hester Hulpia, Hai-Chay Jiang, Ruth Lasters, Kathleen Leemans, Marleen Lippens, Ruud Meert, Samuel-Joe Munanga, Mohamed Ouaamari, Ann Steverlynck, Martine Tanghe, Dirk Terryn, Kristof Thijssens, Wim Van den Broeck, Mieke Van Geel, Iris Vansteelandt, Soetkin Werbrouck. De kerngroep bestond uit Hanneleen Broeckx, Jordi Casteleyn, Katrien Cerpentier, Pieter-Jan De Geest, Jonas De Smedt, Sylvie Dhaene, Ellen Hanssens, Paul Hermans, Veerle Keuppens, Christel Op de Beeck, Carlijn Pereira, Tine Rommens, Joris Smeets, David Vits. Liesbet Heyvaert en An De Moor fungeerden als voorzitter, resp. ondervoorzitter van zowel de kern- als de stuurgroep.

3 O.a. bibliotheken, het verenigingsleven en sociaal-cultureel volwassenenwerk, het jeugdwerk, musea en kunstenorganisaties (amateur en professioneel). Via de socio-culturele sector kunnen diverse doelgroepen van het Leesoffensief worden bereikt (o.a. kinderen, jongeren en hun entourage, laaggeletterde volwassenen en vrijwilligers) en dit in verschillende contexten (o.a. in de buurt, in de vrije tijd, in scholen, in zorginstellingen, kinderopvang).

Bibliografie

Actieplan Leesbevordering 2.0, BoekenOverleg 2019-2024.

Baye, A., Inns, A., Lake, C., & Slavin, R. E. (2018). *A Synthesis of Quantitative Research on Reading Programs for Secondary Students*. *Reading Research Quarterly*, 54(2), 133–166.

Castles, A., Rastle, K., & Nation, K. (2018). *Ending the reading wars: Reading acquisition from novice to expert*. *Psychological Science in the Public Interest*, 19(1), 5–51.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). *The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

Denis, J., Talloen, W., Laenen, I., Janssen, R., & Aesaert K. (2019). *Peiling Nederlands in het basisonderwijs – Eindrapport*. Leuven: KU Leuven en UAntwerpen, Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen.

Dierick, S., Heyvaert, M., & Aesaert, K. (2020). *‘Van check naar act’ - thematische analyse van de rondetafelgesprekken tijdens de studie- en ontmoetingsdag peiling Nederlands basisonderwijs 2018*. Leuven: KU Leuven en UAntwerpen, Steunpunt Toetsontwikkeling en Peilingen.

Dockx, J., Van Landeghem, G., Aesaert, K., Van Damme, J. & De Fraine, B. (2019). *Begrijpend lezen van het vierde naar het zesde leerjaar. Herhalingsmeting van PIRLS in 2018 vergeleken met PIRLS 2016*. Leuven: Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie KU Leuven.

Gersten, R., Haymond, K., Newman-Gonchar, R., Dimino, J., & Jayanthi, M. (2020) *Meta-Analysis of the Impact of Reading Interventions for Students in the Primary Grades*, *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 13(2), 401-427, DOI: 10.1080/19345747.2019.1689591

Gobyn, S. e.a. (2019). *Sleutels voor effectief begrijpend lezen. Inspiratie voor een eigentijdse didactiek in het basisonderwijs*. (Praktijkgerichte literatuurstudies onderwijsonderzoek). Brussel: Vlor.

Graham, S., Liu, X., Aitken, A., Ng, C., Bartlett, B., Harris, K., & Holzapfel, J. (2018). *Effectiveness of Literacy Programs Balancing Reading and Writing Instruction: A Meta-Analysis*. *Reading Research Quarterly*, 53(3), 279–304. <https://doi.org/10.1002/rrq.194>

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2020). *Van duurzaam leesbeleid naar sterk*

leesonderwijs. *Fons*, 5(1), 5-9.

Hebbrecht, J. & Vansteelandt, I. (2021). Leesbeleid maken: hoe doe je dat? *Meertaal*, 7(2).

Jouhar, M. R., & Rupley, W. H. (2020). *The Reading–Writing Connection based on Independent Reading and Writing: A Systematic Review*. *Reading & Writing Quarterly*, 37(2), 136-156. <https://doi.org/10.1080/10573569.2020.1740632>

Leesvaardigheid van 15-jarigen. Vlaams rapport PISA 2018. Universiteit Gent, vakgroep onderwijskunde.

Mededeling aan de Vlaamse Regering: Naar een Vlaams Leesoffensief 2021-2025 (18 december 2020)

Merchie, E., Tuytens, M., Devos, G., & Vanderlinde, R. (2016). *Evaluating teachers' professional development initiatives: towards an extended evaluative framework*. *Research Papers in Education*.

Merchie, E., Gobyn, S., De Bruyne, E., De Smedt, F., Schiepers, M., Vanbuel, M., Ghesquière, P., Van den Branden, K., & Van Keer, H. (2019). *Effectieve, eigentijdse begrijpend leesdidactiek in het basisonderwijs. Wetenschappelijk eindrapport van een praktijkgerichte literatuurstudie*. Brussel: Vlor.

Merchie, E., Gobyn, S., De Bruyne, E., De Smedt, F., Schiepers, E., Vanbuel, M., Ghesquière, P., Van den Branden, K., & Van Keer, H. (2019). *Effectieve, eigentijdse begrijpend leesdidactiek in het basisonderwijs. Bijlage: Screeningsinstrument: Ga na of jouw leesles aan de didactische sleutels beantwoordt*. Brussel: Vlor.

Neitzel, A. J., Lake, C., Pellegrini, M., & Slavin, R. E. (2021). *A Synthesis of Quantitative Research on Programs for Struggling Readers in Elementary Schools*. *Reading Research Quarterly*. <https://doi.org/10.1002/rrq.379>

OECD (2013), *What the Survey of Adult Skills (PIAAC) measures*, in *The Survey of Adult Skills: Reader's Companion*, OECD Publishing, Paris.

OECD (2021), *21st-Century Readers. Developing Literacy Skills in a Digital World*.

Pereira, C. & Nicolaas, M. (2019). *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*. Den Haag: Algemeen Secretariaat van de Taalunie.

Reading Agency (2015) *Literature Review: The impact of reading for pleasure and empowerment*. BOP Consulting.

Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2020-2021. Brussel: Departement Onderwijs en Vorming.

Stichting Lezen (2016). *Geletterdheid in de 21e eeuw: een verkenning*. Amsterdam: Stichting Lezen.

Taalunie (2019). *Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*. Den Haag: Taalunie.

Tielemans, K., Vandenbroeck, M., Bellens, K., Van Damme, J., & De Fraine, B. (2017). *Het Vlaams lager onderwijs in PIRLS 2016. Begrijpend lezen in internationaal perspectief en in vergelijking met 2006*. Leuven: Centrum voor Onderwijseffectiviteit en -evaluatie KU Leuven.

T'Sas, J. (2019). *Van knelpunt tot speerpunt. Leesmotivatie in de Vlaamse lerarenopleidingen*. Kortlopend onderzoek in opdracht van het Vlaams Fonds voor de Letteren, Iedereen Leest en CANON Cultuur. Eindrapport. Antwerpen: UA.

Van den Branden, K. (2019). Vijf didactische sleutels voor beter begrijpend lezen in het basisonderwijs.

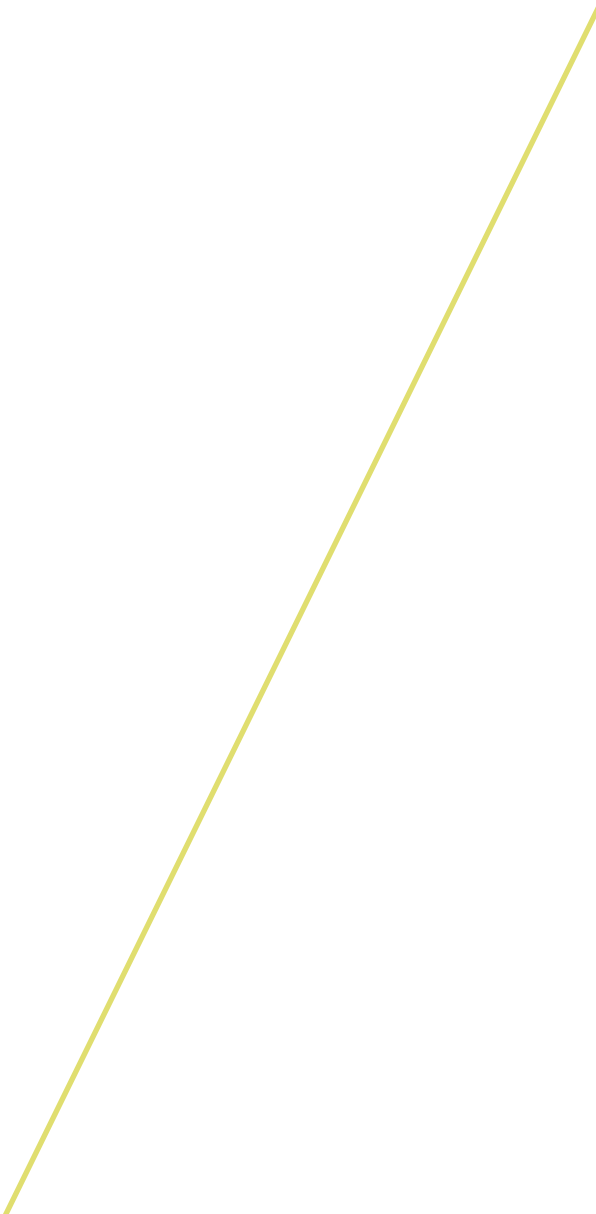
Vanhooren, S., Pereira, C. & Bolhuis, M. (2017). *Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw*. Algemeen Secretariaat Nederlandse Taalunie.

Vansteelandt, I. (2020). *Beginning teachers' reading attitude and motivation: a study into the evolution from teacher training to entrance in the teaching profession and into the impact of a teacher professionalization program*. Doctoraatsonderzoek Faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen: UGent.

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Onderwijsspiegel (2020). *Begrijpend leesonderwijs in onze basisscholen: volgens de verwachtingen?* Jaarlijks rapport van de Onderwijsinspectie.

Vlor (2018). *Advies over begrijpend lezen (PIRLS 2016) (RBO-ADV-1718-002)*. Brussel: Vlor.

Bijlagen

BIJLAGE 1

Overzicht van doelstellingen en acties

Brede maatschappelijke sensibilisering, oproep tot actie en samenwerking

SD1 We maken de brede maatschappij bewust van het belang van lezen en van de rol die ieder kan spelen bij het bevorderen van levenslang lezen. We reiken hiervoor de nodige informatie, instrumenten en vorming aan.

OD 1.1 We starten een langdurige en inclusieve campagne over het belang van taalstimulering en lezen.

ACTIE 1

Een langetermijn leescampagne.

OD 1.2 We lanceren een oproep naar de brede samenleving: iedereen kan leestutor worden.

ACTIE 2

Een schaalbaar model van leestutoring.

OD 1.3 We bieden een onderzoeksgeïnformeerd (voor)leeskader aan op maat van de diverse doelgroepen, aangevuld met een leesscan of reflectie-instrument en een bijhorend vormings- of professionaliseringsaanbod.

ACTIE 3

Inspirerende handvaten of (voor)leeskaders op maat voor (groot)ouders, opvoeders en voogden, en voor de brede socio-culturele sector.

ACTIE 4

Didactische (voor)leeskaders voor leraren kleuter-, lager- en secundair onderwijs.

ACTIE 5

Leesscans voor beleidsverantwoordelijken en schoolteams.

ACTIE 6

Een aangepast vormings- en professionaliseringsaanbod.

SD2 We versterken de werking en brede maatschappelijke verankering van bibliotheken als spil van het lokale leesnetwerk.

OD 2.1 We werken voor bibliotheken een kwaliteitskader uit rond leesbevordering.

ACTIE 7

Een overzicht van goede praktijken en kenmerken van een kwaliteitsvolle bibliotheekwerking op het vlak van leesbevordering.

OD 2.2 We bieden bibliotheken projectsubsidies aan om in te zetten op innovatieve praktijken en methodieken op het vlak van leesbevordering.

ACTIE 8

Een projectreglement dat een financiële hefboom biedt voor leesbevordering.

OD 2.3 We versterken de deskundigheid van de bibliotheekmedewerker via een breed aanbod van basisvorming.

ACTIE 9

Een actieplan rond vorming en professionalisering voor bibliotheekmedewerkers en een pleidooi voor meer aandacht voor leesbevordering en leesplezier in de bestaande bibliotheekopleidingen.

OD 2.4 We geven nieuwe impulsen aan de netwerkvorming van bibliotheken.

ACTIE 10

Expertisenetwerken tussen bibliotheken.

SD3 We nodigen iedereen uit tot lezen door van Vlaanderen een krachtige leesomgeving te maken, met een inclusief en aantrekkelijk, digitaal en niet-digitaal boekenaanbod.

OD 3.1 We zorgen ervoor dat iedereen de bouwstenen van een krachtige en inclusieve leesomgeving kent en zetten in op sensibilisering van de lokale actoren.

ACTIE 11

Sensibilisering en vorming of professionalisering rond leescultuur en het belang van krachtige leesomgevingen.

OD 3.2

We faciliteren de opstart van inspirerende leesomgevingen op plaatsen waar kinderen en jongeren komen.

ACTIE 12

Een mini-bibliotheek in elk consultatiebureau.

ACTIE 13

Een mini-bibliotheek op elke kinderopvanglocatie.

ACTIE 14

Een helder financieel concept voor de integratie van boekencollecties op school.

OD 3.3

We breiden het aanbod van digitale boeken uit voor kinderen, zwakke en moeilijke lezers, adolescenten en laaggeletterde volwassenen en lezers die Nederlands leren.

ACTIE 15

Bredere bekendheid van het aanbod van Daisy-luisterboeken voor kinderen en jongeren met een leesbeperking (bv. dyslexie).

ACTIE 16

Een uitgebreid digitaal aanbod voor iedereen die het moeilijk heeft met lezen (kinderen en jongeren, maar ook laaggeletterde volwassenen) en voor wie Nederlands leert.

ACTIE 17

Een uitgebreide onderwijscollectie op het e-boekenplatform cloud-Library.

SD4 We zetten voluit in op levenslang lezen en versterken de samenwerking tussen de lokale onderwijs-, welzijns- en socio-culturele actoren en de bibliotheek.

OD 4.1

We creëren een doorgaande leeslijn rond taalstimulering en vroeggeletterdheid van kinderopvang naar kleuteronderwijs.

ACTIE 18

De uitbreiding van Boekstart naar het kleuteronderwijs.

OD 4.2 We sensibiliseren en inspireren de lokale actoren van de buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA) m.b.t. lezen en het belang van een stimulerende leesomgeving.

ACTIE 19

Expliciete opname van voorlezen, lezen en leesstimulering als belangrijke activiteiten in het inspiratiekader 'buitenschoolse opvang en vrijetijdsactiviteiten'.

ACTIE 20

Sensibilisering van de actoren binnen de buitenschoolse opvang met betrekking tot lezen, voorlezen en stimulerende leesomgeving.

OD 4.3 We betrekken lokale brugfiguren bij het Leesoffensief om kwetsbare gezinnen te sensibiliseren en ondersteunen bij taalstimulering en (voor) lezen.

ACTIE 21

Informatie en vorming voor lokale brugfiguren.

OD 4.4 Met het oog op levenslang lezen betrekken we de socio-culturele sector van bij de start bij het Leesoffensief.

ACTIE 22

In kaart brengen van goede praktijken en initiatieven binnen de socio-culturele sector en samen met de sector instrumenten ontwikkelen voor leesbevordering.

Structurele aandacht voor taalstimulering en vroeggeletterdheid in kinderopvang en kleuterschool

SD5 We versterken de aandacht voor taalstimulering en vroeggeletterdheid bij wie professioneel bezig is met baby's, peuters en kleuters en stimuleren interactief voorlezen.

OD 5.1

We verhogen het beleidsvoerend inzicht op het vlak van taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen van de beleidsverantwoordelijken van kinderopvangvoorzieningen en de schoolteams in kleuterscholen.

ACTIE 23

Een scan ‘stimulerende leesomgeving’ voor kinderopvangvoorzieningen, geïntegreerd in de andere MeMoQ zelfevaluatie-instrumenten en -ondersteuning.

ACTIE 24

Een voorleesscan voor schoolteams van kleuterscholen.

OD 5.2

We investeren in de kennis en vaardigheden en de professionele vorming rond taalstimulering en vroeggeletterdheid van al wie in de kinderopvang en het kleuteronderwijs is tewerkgesteld.

ACTIE 25

Een opgeschaald vormingsaanbod ‘interactief voorlezen’ voor kinderbegeleiders.

ACTIE 26

Een didactisch kader voor het kleuteronderwijs rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en interactief voorlezen.

ACTIE 27

Een bijhorend professionaliseringsaanbod.

Naar een krachtige leesomgeving en een geïntegreerde effectieve leesdidactiek in het leerplichtonderwijs.

SD6 We maken van het leerplichtonderwijs een krachtige leesomgeving waarbinnen leraren, lerarenteams en directies over alle instrumenten beschikken om kwaliteitsvol leesonderwijs te garanderen en aan leesbevordering te werken, inclusief kwaliteitsvolle en aantrekkelijke leermaterialen.

OD 6.1

We werken een geïntegreerd didactisch leeskader (i.e. begrijpend en technisch lezen en leesmotivatie) uit voor zowel lager- als secundair onderwijs.

ACTIE 28

Een didactisch (voor)leeskader voor leraren lager onderwijs, met een laagdrempelige variant voor tutoeren.

ACTIE 29

Een didactisch leeskader voor leraren(teams) Nederlands en PAV in het secundair onderwijs, met een laagdrempelige variant voor alle andere leraren en voor tutoeren.

ACTIE 30

Een bijhorend aanbod uit van professionalisering.

OD 6.2

We zorgen ervoor dat de leermaterialen waar leraren mee aan de slag gaan rijke teksten omvatten en de principes van effectieve leesdidactiek integreren.

ACTIE 31

Leermaterialen die de principes van de didactische kaders helpen vertalen naar de klaspraktijk.

OD 6.3

We werken voor leerlingen uit de tweede en derde graad nieuw en aantrekkelijk educatief materiaal uit waarmee hun interesse in literair erfgoed en in literatuur als creatief proces wordt geprikkeld.

ACTIE 32

Educatief materiaal om op een creatieve manier aan de slag te gaan met de literaire canon.

ACTIE 33

Educatief materiaal om in de klas te werken rond creatief schrijven en zo de motivatie voor lezen te bevorderen.

OD 6.4

We zetten versterkt in op auteurslezingen, leesresidenties en leesambassadeurs op school als een middel om literatuur zichtbaar en toegankelijk te maken.

ACTIE 34

Nog betere afstemming van het aanbod van auteurslezingen op de noden van het onderwijsveld door een betere segmentatie en een nieuwe website. Uitbreiding van het reguliere aanbod met speciale trajecten zoals leesresidenties op school met een focus op zwakke lezers en niet-lezers.

OD 6.5

We reiken leraren en scholen de instrumenten aan om hun inspanningen voor leesonderwijs en leesbeleid te monitoren en zichtbaar te maken.

ACTIE 35

Opschaling van het gebruik van de leesscan naar alle Vlaamse scholen, met bijhorend aanbod van professionalisering.

ACTIE 36

Een breder aanbod van diagnostische toetsen voor leraren in het lager en secundair onderwijs, voor het testen van begrijpend lezen.

ACTIE 37

Betere afstemming tussen scholen, leraren, leesbevorderingsorganisaties en bibliotheken en ondersteunend materiaal voor leescampagnes op school.

OD 6.6

De onderwijsinspectie neemt bij haar schooldoorlichtingen systematisch de leesdidactiek van leraren en het leesbeleid van scholen onder de loep en rapporteert hierover jaarlijks in de Onderwijsspiegel.

ACTIE 38

Opvolging en monitoring van leesdidactiek en leesbeleid door de onderwijsinspectie.

Voluit inzetten op de expertise en leesmotivatie van kinderbegeleiders- en leraren-in-opleiding

SD7 We versterken de vaardigheden van alle toekomstige kinderbegeleiders en leraren op het vlak van taalstimulering, vroeggeletterdheid en/of (voor)leesdidactiek.

OD 7.1 We versterken de kennis en vaardigheden rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en interactief voorlezen bij kinderbegeleiders- en kleuterleid(st)ers-in-opleiding.

ACTIE 39

Bewaken van de kennis en vaardigheden die leerlingen meekrijgen rond taalstimulering en vroeggeletterdheid in de opleidingen die toeleiden naar kinderbegeleiding.

ACTIE 40

Integratie van het didactisch kader rond taalstimulering, vroeggeletterdheid en voorlezen in de bachelor kleuteronderwijs.

OD 7.2 Studenten leraar lager onderwijs, Nederlands en PAV wordt bij instroom duidelijk gemaakt dat leesonderwijs een belangrijk onderdeel vormt van hun opleiding, en dat zelf goed, graag en veel lezen een vereiste is om een goede leerkracht Nederlands te zijn.

ACTIE 41

Duidelijke communicatie bij instroom en een remediëringspakket voor studenten die bij de Instaptoets Lerarenopleiding ondermaats scoren op het vlak van begrijpend lezen.

OD 7.3 Toekomstige leraren lager onderwijs, Nederlands en PAV wordt via het (voor)leeskader dat ontwikkeld wordt voor het lager en secundair onderwijs de finesses van een geïntegreerde effectieve leesdidactiek aangeleerd als onderdeel van hun curriculum.

ACTIE 42

Integratie van het (voor)leeskader voor de leraren lager onderwijs en Nederlands en PAV in het secundair onderwijs in de lerarenopleidingen.

OD 7.4 We sensibiliseren alle toekomstige leraren secundair onderwijs over het belang van lezen en reiken hen handvaten aan voor het stimuleren van leesvaardigheid en leesmotivatie in hun lessen.

ACTIE 43

Een laagdrempelige versie van het leeskader in alle lerarenopleidingen secundair onderwijs met basisinformatie over hoe lezen te integreren in hun lessen.

OD 7.5 Elke lerarenopleiding zorgt voor een krachtige leesomgeving gedurende de hele opleiding.

ACTIE 44

Afstemming tussen lerarenopleidingen, leesbevorderingsorganisaties en bibliotheken over hoe ze kunnen komen tot een krachtige leesomgeving en meer samenwerking.

OD 7.6 Lerarenopleidingen werken over de eigen onderwijsinstellingen heen toe naar een gedeelde en expliciete visie op hoe ze zelf aan leesbevordering doen en met leesdidactiek omspringen. Ze wisselen hun ervaringen uit via systematisch overleg.

ACTIE 45

Lerende netwerken tussen de professionele lerarenopleidingen en educatieve masters.

De operationalisering van het Leesoffensief: een onderzoeksgeïnformeerde en praktijkgerichte langetermijninspanning

SD8 We zorgen voor een coherente aansturing en maken van het Leesoffensief een breed gedragen, onderzoeksgeïnformeerde en praktijkgerichte langetermijninspanning.

OD 8.1 We verzekeren de coherentie, daadkracht en gedragenheid van het Leesoffensief via een ambtelijke werkgroep, een kenniscentrum, en een adviesraad.

ACTIE 46

Een ambtelijke werkgroep die de coördinatie opneemt van de uitvoering van de actie-agenda en de coherentie ervan bewaakt.

ACTIE 47

Een kenniscentrum dat verantwoordelijk is voor de duurzame onderzoeksmatige basis van het Leesoffensief en de monitoring van de effectiviteit en efficiëntie ervan.

ACTIE 48

Een adviesraad die de expertise rond leesvaardigheid en leesbevordering samenbrengt en de brede groep van stakeholders beleidsdomein overstijgend omvat.

ACTIE 49

Expliciete aandacht voor de vertaalslag van onderzoeksresultaten naar de gebruiker en naar de leermaterialen.

OD 8.2

We werken op basis van de leeskaders en scans de criteria uit voor een Leesoffensief-kwaliteitslabel voor vorming en professionalisering.

ACTIE 50

Een Leesoffensief-kwaliteitslabel voor vorming en professionalisering rond lezen.